

**НАУКОВИЙ ЗБІРНИК
ІНСТИТУТУ ДЕРЖАВНОГО
УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ
ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ**

№ 5, 2017

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор
д-р наук держ. упр.,
професор

**ВОЛЯНСЬКИЙ
Петро Борисович**

**Заступник
головного редактора**
д-р наук держ. упр.,
професор

**РОМАНЕНКО
Євген Олександрович**

Члени редколегії:
д-р наук держ. упр.,
професор, с.н.с.

**ТЕРЕНТ'ЄВА
Анна Валеріївна**

д-р наук держ. упр.,
професор

**БАЛАШОВ
Анатолій Миколайович**

д-р наук держ. упр.,
доцент

**ПАРХОМЕНКО-КУЦЕВІЛ
Оксана Ігорівна**

д-р наук держ. упр.,
доцент

**НЕПОМНЯЩИЙ
Олександр Михайлович**

д-р екон. наук,
професор

**КОЖЕНЬОВСКИ
Лешек Фредерік**

Засновано в 2013 році
Виходить один раз на рік

Засновники:

Інститут державного управління
у сфері цивільного захисту;
ПАТ “Вищий навчальний заклад
“Міжрегіональна академія
управління персоналом”

Журнал зареєстровано
Міністерством юстиції України
Свідоцтво про державну
реєстрацію друкованого засобу
масової інформації
Серія КВ № 23036-12876ПР
від 11.12.2017 р.

У разі передрукування матеріалів
письмовий дозвіл ІДУЦЗ є
обов'язковим

Рекомендовано до друку
Вченою радою ІДУЦЗ
(Протокол № 8
від 20 грудня 2017 р.)

*Автори опублікованих матеріалів несуть повну
відповідальність за підбір, точність наведених
фактів, цитат, архівних джерел, власних імен та
інших відомостей. Статті подано в авторській
редакції. Редколегія залишає за собою право
скорочувати та редагувати подані матеріали.*

ЗМІСТ

CONTENTS

***Волянський П.Б., Євсюков О.П.,
Терент'єва А.В.***

Управління ризиками безпеки
життєдіяльності в сучасних
умовах

4

***Volyansky P., Evsyukov O.,
Terentieva A.***

Management of risks of life
safety in modern conditions

Єлісєєв В.Н., Бондаренко О.О.

Шляхи удосконалення
функціонування сил цивільного
захисту: управління
матеріальними резервами

18

Yeliseiev V., Bondarenko O.

Ways of perfection functioning
forces civil defence: management
of materials by backlogs

Лебєдєва Н.А.

Напрями реалізації державної
політики професійного та
аматорського мистецтв

33

Lebiedieva N.

Some directions of the state
policy realization in professional
and amator arts

***Михайлов В.М., Виноградчий В.І.,
Пруський А.В., Мірко Н.В.,
Романюк Н.М.***

Досвід децентралізації і розвитку
місцевого самоврядування в
країнах ЄС

48

***Mikhailov V., Vinogradchiy V.,
Prusky A., Mirko N.,
Romanyuk N.***

Experience of decentralization
and development of local
governance in the EU countries

Потеряйко С.П., Барило О.Г.

Напрями удосконалення
інформаційно-аналітичного
механізму державного управління
у надзвичайних ситуаціях

62

Poteryayko S., Barylo O.

Directions for improvement of
the informational and
analytical mechanism of state
administration in emergency
situations

Романенко Є.О.

Виконання Стратегії
реформування державного
управління на 2016-2020 роки

75

Romanenko Y.

Implementation of the Strategy
for Reforming the State
management for 2016-2020

*Тищенко В.О.,
Білошицький М.В.,
Сидоренко В.Л., Власенко Є.А.*

*Tyshchenko V., Biloshytskyi M.,
Sydorenko V., Vlasenko Y.*

Щодо удосконалення системи
підготовки керівного складу
служби цивільного захисту і
населення до дій
у надзвичайних ситуаціях

88

Regarding improvements to the
system of training for the senior
staff of the civil protection
service and the population in
emergency situation

Юрченко В.О.

Yurchenko V.

Підготовку державних
службовців –
до вимог сьогодення

97

Training of public officials – to
the requirement of the
presentation

ABSTRACTS

110

УДК 658.5

*Волянський П.Б., д-р наук держ. упр., професор,
Євсюков О.П., канд. психол. наук, доцент,
Терент'єва А.В., д-р наук держ. упр., професор, с.н.с.*

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

У зв'язку з інтенсивним суспільним розвитком людства, що супроводжується впровадженням нових технологій виробництва, експлуатацією природних ресурсів, зростанням інформаційних потоків і темпів життя, виникають та актуалізуються нові загрози для населення, спричинені природними, техногенними і соціальними чинниками. Подолання цих загроз є справою фахівців з безпеки життєдіяльності.

Організація життєзабезпечення населення у надзвичайних ситуаціях (НС) згідно з Кодексом цивільного захисту України “громадяни України мають право на захист свого життя і здоров'я від наслідків аварій, катастроф, значних пожеж, стихійного лиха і вимагати від Уряду України, інших органів державної виконавчої влади, адміністрацій підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності і господарювання гарантій щодо його реалізації. Держава як гарант цього права створює систему цивільної оборони, ставить за мету захист населення від небезпечних наслідків аварій і катастроф техногенного, екологічного, природного та воєнного характеру”. Головною функцією органів державної виконавчої влади, адміністрацій підприємств, установ і організацій, незалежно від форм власності та господарювання, у разі виникнення НС, є захист населення та організація його життєзабезпечення.

Право на безпечну життєдіяльність в Україні, окрім Конституції України, гарантується системою загальнодержавних організаційних інженерно-технічних, санітарно-гігієнічних, протиепідемічних та інших

заходів, спрямованих на запобігання надзвичайних ситуацій. При цьому для території країн колишнього СРСР рівень ризику (смерть від неприродних причин) близький до $10 \cdot 2^*$ на рік, що на 3-5 порядків вищий за нормативний рівень, установлений у країнах ЄС. Істотне збільшення в останні десятиліття кількості і масштабів природних лих і техногенних катастроф, пов'язане як із зростанням чисельності населення та освоєнням дедалі більшої території планети, так і з невпинним використанням все потужніших (і не завжди належним чином контрольованих) технологій пристосування навколишнього світу до всезростаючих потреб людини, зумовило істотне підвищення уваги урядів національних держав та міжнародних інституцій до проблеми зниження природного і техногенного ризику.

Для забезпечення сталого розвитку суспільства система освіти з цивільної безпеки повинна охоплювати не лише систему підготовки вузькоспеціалізованих фахівців з пожежної безпеки, цивільного захисту, правоохоронної діяльності, а й усі верстви населення. Місією освіти з цивільної безпеки повинно стати формування у людини соціальної відповідальності за життєздатність себе та свого оточення на основі сформованого безпекового мислення.

Ключові слова: управління, надзвичайна ситуація, цивільний захист, безпека, ризик.

Постановка проблеми. У зв'язку з інтенсивним суспільним розвитком людства, що супроводжується впровадженням нових технологій виробництва, експлуатацією природних ресурсів, зростанням інформаційних потоків і темпів життя, виникають та актуалізуються нові загрози для населення, спричинені природними, техногенними і соціальними чинниками. Подолання цих загроз є справою фахівців з безпеки життєдіяльності [1].

Організація життєзабезпечення населення у надзвичайних ситуаціях (НС) згідно з Кодексом цивільного захисту України "громадяни України мають

право на захист свого життя і здоров'я від наслідків аварій, катастроф, значних пожеж, стихійного лиха і вимагати від Уряду України, інших органів державної виконавчої влади, адміністрацій підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності і господарювання гарантій щодо його реалізації. Держава як гарант цього права створює систему цивільної оборони, ставить за мету захист населення від небезпечних наслідків аварій і катастроф техногенного, екологічного, природного та воєнного характеру". Головною функцією органів державної виконавчої влади, адміністрацій підприємств, установ і організацій, незалежно від форм власності та господарювання, у разі виникнення НС, є захист населення та організація його життєзабезпечення.

Право на безпечну життєдіяльність в Україні, окрім Конституції України, гарантується системою загальнодержавних організаційних інженерно-технічних, санітарно-гігієнічних, протиепідемічних та інших заходів, спрямованих на запобігання надзвичайних ситуацій. При цьому для території країн колишнього СРСР рівень ризику (смерть від неприродних причин) близький до $10 \cdot 2^*$ на рік, що на 3-5 порядків вищий за нормативний рівень, установлений у країнах ЄС [2]. Істотне збільшення в останні десятиліття кількості і масштабів природних лих і техногенних катастроф, пов'язане як із зростанням чисельності населення та освоєнням дедалі більшої території планети, так і з невинним використанням все потужніших (і не завжди належним чином контрольованих) технологій пристосування навколишнього світу до всезростаючих потреб людини, зумовило істотне підвищення уваги урядів національних держав та міжнародних інституцій до проблеми зниження природного і техногенного ризику.

Упродовж 2017 року за даними ДСНС України (www.dsns.gov.ua), в Україні зареєстровано 166 НС, які відповідно до Національного класифікатора "Класифікатор надзвичайних ситуацій" ДК 019:2010 розподілилися на: техногенного характеру – 50; природного характеру – 107; соціального характеру – 9.

Внаслідок цих НС загинуло 172 особи (з них 29 дітей) та постраждало 892 особи (з них 417 дітей).

За масштабами НС, що виникли у 2017 році, розподілилися на: державного рівня – 2; регіонального рівня – 8; місцевого рівня – 69; об'єктового рівня – 87.

Порівняно з 2016 роком загальна кількість НС у 2017 році збільшилася на 11,4 %, при цьому кількість НС техногенного характеру зменшилася на 10,7 %, а кількість НС природного та соціального характеру збільшилася на 20,2 % та 125 % відповідно. Також, у 2017 році спостерігається зменшення кількості загиблих і постраждалих у НС – на 6 % та 50,6 % відповідно.

Збільшення кількості НС природного характеру сталося через зростання на 43 % частки НС, пов'язаних із особливо небезпечними інфекційними захворюваннями сільськогосподарських тварин (африканська чума свиней), натомість на 13 % зменшилася кількість НС, пов'язаних із інфекційною захворюваністю та отруєнням людей. У 2017 році зафіксовано зростання кількості НС, пов'язаних із пожежами в природних екосистемах (більш ніж в 2,7 рази) та метеорологічних НС (на 17 %).

Збільшення кількості НС соціального характеру, загиблих та постраждалих в них людей пояснюється збільшенням кількості нещасних випадків з людьми, у тому числі внаслідок дії небезпечних природних явищ (блискавки) та нехтування правилами безпеки на водних об'єктах.

Водночас у 2017 році зареєстровано зменшення майже на 39 % кількості НС, пов'язаних із пожежами та вибухами. Серед інших НС техногенного характеру у 2017 році на 45,5 % збільшилася кількість НС унаслідок аварій на транспорті (16 НС у 2017 році проти 11 НС у 2016 році) та на 75 % – НС внаслідок аварій на системах життєзабезпечення (7 НС у 2017 році проти 4 НС у 2016 році).

У регіональному розрізі найбільшу кількість НС, що виникли упродовж 2017 року, зафіксовано у Донецькій (24 НС) та Одеській (13 НС) областях.

У м. Києві зареєстровано 12 НС, у Харківській та Рівненській областях зареєстровано по 10 НС, у Херсонській та Черкаській областях – 9 НС. Найменшу кількість НС зареєстровано у Хмельницькій області (2 НС), по 3 НС зареєстровано у Запорізькій, Кіровоградській, Львівській, Сумській, Тернопільській та Чернігівській областях.

Аналіз динаміки НС показав, що в цілому, за винятком НС медико-біологічного характеру, кількість НС має тенденцію до зниження, зокрема у 2017 році зареєстровано найменшу кількість загиблих у НС та найменшу кількість НС техногенного характеру за період спостережень 1997-2017 років.

Збереження життя, зменшення економічних збитків та інших негативних наслідків катастроф у нинішніх умовах стає обов'язковою складовою оцінки ефективності національних систем управління у НС.

Науково-технічний прогрес характеризується зростанням кількості аварій, катастроф та посиленням їх руйнівного ефекту. Техногенні катастрофи мають таку періодичність або ймовірність: глобальні – 0,02-0,03 за рік; національні – 0,05-0,1 за рік; місцеві 1-20 за рік; об'єктові – 10-500 за рік. На останнє десятиліття припадає майже половина загиблих і 40% постраждалих у катастрофах під час стихійних лих ХХ століття. Вихід із такого становища один – зниження ризиків і пом'якшення наслідків НС, що вирішується на основі нової ідеології протидії катастрофам і розробленої на її базі державної стратегії управління ризиками [3].

Потреба в подальшому розвитку в Україні такої системи, в тому числі в руслі поглиблення євроінтеграційних процесів, передбачає якщо не безпосереднє запозичення, то творче використання наявних у країнах Європи організаційно-правових механізмів зниження ризику НС з метою подальшого вдосконалення державного управління у сфері техногенної та природної безпеки [3].

Аналіз попередніх досліджень. Вивченню питань про “ризик” у різних аспектах життєдіяльності присвячені роботи таких учених, як С.І.Азарова,

В.В. Бегуна, В.В. Березуцького, О.І. Богатова, В.М. Заплатинського, О.І. Запорожця, В.О. Михайлюка, В.М. Лебедева, А.В. Пятової, І.В. Урядникової та ін. Проблему впровадження сучасних форм, методів та змісту навчання з безпеки, які відповідають вимогам сучасного суспільства у сфері управління безпекою досліджували Бегун В.В., Гречанінов В.Ф., Козяр М.М. Питання гармонізації законодавства з безпеки життєдіяльності та поліпшення умов праці на підприємствах досліджують вітчизняні та іноземні науковці Г. Гогіташвілі, Є.П. Желібо, Є. Карчевські, Л. Керб, В. Лапін, В. Жидецький та ін. Розглядав загальні принципи побудови законодавства з безпеки життєдіяльності, та систему правового забезпечення Цапко В.Г. Значну увагу приділяли методам та засобам забезпечення безпеки життєдіяльності Зеркалов Д.В., Запорожець О.І., Козяр М.М., Халмурадов Б.Д.

Мета статті полягає у дослідженні генези управління ризиками безпеки життєдіяльності в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. ХХІ століття знаменується зміною орієнтирів розвитку суспільства, коли основною цінністю суспільних систем позиціонується людина, а метою будь-якої діяльності гарантія безпеки людського розвитку. У зв'язку з загостренням політичних, економічних, екологічних та інших проблем на сучасному етапі вчені та управлінці довели необхідність забезпечення культури безпеки у всіх сферах життєдіяльності.

Розвиток жодного суспільства чи його сегменту був і залишається неможливим без забезпечення рівня безпеки. Безпека як категорія охоплює усі сфери життєдіяльності. У цьому контексті особливого значення набуває вивчення взаємозалежності основних функцій суспільного буття – існування і самозбереження, розвитку і безпеки, що виступають двома сторонами процесу життя суспільства. Поступово категорія “безпека” розвинулася в наукове поняття “безпеки”, яку почали досліджувати в кожній окремій галузі – економіка, соціологія, політологія, військова справа, екологія та ін. З часом в обіг увійшло поняття “культура безпеки”.

Структура системи управління включає такі основні елементи [4]:

- встановлення рівнів прийняттого ризику, на основі економічних і соціальних факторів, побудова механізмів державного регулювання безпеки;
- моніторинг навколишнього середовища, аналіз ризиків життєдіяльності населення та прогнозування надзвичайних ситуацій;
- прийняття рішень про доцільність проведення заходів захисту;
- раціональний розподіл коштів на запобіжні заходи щодо зниження ризику та заходи щодо зменшення масштабів НС;
- здійснення запобіжних заходів щодо зниження ризику НС і зменшення їх наслідків;
- проведення аварійно-рятувальних та відновлювальних робіт при НС.

Підхід на основі аналізу ризику, як деякої кількісної оцінки, особливо важливий для регіонів, де зосереджений значний потенціал небезпечних виробництв і об'єктів у поєднанні зі складною інфраструктурою, соціально-політичною ситуацією і недостатнім фінансуванням.

Слід підкреслити, що природний та техногенний ризик вимірюються ймовірнісною величиною людських, чи матеріальних втрат за певний проміжок часу. Завчасне передбачення (прогноз) ризику, виявлення факторів, які впливають на ризик, а також прийняття заходів щодо його зниження шляхом цілеспрямованої зміни цих факторів з врахуванням ефективності прийнятих заходів складає основу управління ризиком.

У загальному випадку управління ризиком – це розробка та обґрунтування оптимальних програм діяльності, покликаних ефективно реалізувати рішення в галузі забезпечення усунення небезпеки. Головні елементи такої діяльності – процес забезпечення нормального функціонування об'єктів, оптимального розподілу обмежених ресурсів та процес зниження різних видів ризиків з метою досягнення такого рівня безпеки населення та навколишнього середовища, який можливий з точки зору впливу соціальних і економічних факторів. Цей процес складається з багатьох підпроцесів що

взаємопов'язані між собою, які разом утворюють один великий процес управління ризиком НС.

В Україні створені міцні підвалини державної політики у сфері забезпечення безпечних умов життєдіяльності, зокрема прийнята законодавча база, яка ґрунтується на Конституції України і включає закони у сфері охорони здоров'я, охорони праці, охорони навколишнього середовища, безпеки дорожнього руху, цивільної безпеки та цивільного захисту.

За роки становлення незалежності створені відповідні інституції, зокрема у 1993 р. – Національна рада з питань безпечної життєдіяльності населення [5]. Маючи статус надвідомчого координаційного і методологічного центру з упровадження сучасних підходів до покращення ситуації у сфері безпеки, Національна рада, на превеликий жаль, досі себе ніяк не проявила.

Незважаючи на запровадження останніми роками законодавчих, нормативно-правових, організаційних, інженерно-технічних та інших заходів із забезпечення промислової безпеки, охорони праці і безпеки в невиробничій сфері, людські втрати, матеріальні збитки від аварій, катастроф, стихійних лих, різних небезпечних ситуацій у побуті, соціальній сфері, на виробництві як в Україні, так і світі загалом, є значними.

У світі наростає занепокоєння в зв'язку із значною кількістю щорічно виникаючих НС природного та техногенного характеру, а також – із збільшенням їх впливу на території проживання людей. Обставини, що склалися, вимагають вжиття заходів щодо вдосконалення управління їх безпекою.

В якості заходів рекомендується здійснити на практиці перехід до методів управління, заснованих на аналізі оцінки ризиків як кількісної характеристики небезпеки (для населення та навколишнього середовища) від об'єкта небезпеки управлінні ризиками надзвичайних ситуацій. При цьому ризики мають оцінюватися не тільки за нормальних умов безаварійної експлуатації, але і при виникненні аварій та катастроф з руйнуванням систем захисних споруд,

виходом у навколишнє середовище небезпечних речовин, пожежами, затопленням величезних територій тощо.

Термін “культура безпеки” вперше був вжитий у 1986 році в процесі аналізу причин і наслідків Чорнобильської аварії, проведеного МАГАТЕ, коли представниками організації було визнано, що саме відсутність культури безпеки стала однією з причин цієї трагедії. У доповіді МАГАТЕ у 1991 році сам термін визначався як “набір характеристик і особливостей діяльності організацій і поведінки окремих осіб, який визначає, що проблемам атомних станцій як таких, що мають вищий пріоритет, приділяється увага, яка визначається їх значимістю”. У цій доповіді наголошувалося, що культура безпеки як в поведінковому, так і структурному аспектах має відношення до організацій, а також і до окремих осіб, і стосується вимог вирішувати всі проблеми безпеки з відповідним сприйняттям і діями.

Відтоді поняття “культури безпеки” почало широко використовуватися і сьогодні є актуальним для багатьох сфер людської життєдіяльності, хоча основний акцент науковці роблять на використанні цього терміну у сфері техногенної, екологічної безпеки, а також безпеки в сфері охорони праці [2]. Адже лише забезпечуючи належний рівень відповідальності на усіх рівнях суспільних взаємовідносин можна гарантувати досягнення цілей сталого розвитку суспільства. З огляду на необхідність забезпечення сталого розвитку, констатуємо, що культура безпеки повинна формуватися відповідно до усіх “основ” сталого розвитку.

Виходячи із цього її складниками визнаються:

- на індивідуальному рівні – це світогляд, норми поведінки, індивідуальні цінності й підготовленість людини у сфері безпеки життєдіяльності;
- на колективному рівні – корпоративні цінності, професійна етика та мораль, підготовленість персоналу у сфері безпеки;
- на суспільному рівні – традиції безпечної поведінки, суспільні цінності,

підготовленість усього населення у сфері безпеки життєдіяльності.

За даними ВООЗ, у світі щорічно до 2 млн. осіб втрачає життя від виробничих травм, понад 2 млн. – від надмірного вживання алкоголю, близько 6 млн. – від куріння, крім того, сотні мільйонів травмуються, отримують професійні захворювання. Лише в Україні щороку кількість травмованих із втратою працездатності та загиблих людей внаслідок нещасних випадків виробничого характеру перевищує 10 тис. осіб.

В Україні концепція культури безпеки почала системно впроваджуватися на вітчизняних АЕС та інших підприємствах ядерного комплексу в рамках виконання переважно галузевих програм і проектів [6]. Згодом цю ініціативу підтримали інші галузі та державні органи регулювання безпеки. Проте, поряд з істотними здобутками існує ціла низка проблем, що потребують розв'язання, а саме [7]:

- недостатнє розуміння на політичному рівні необхідності впровадження культури безпеки як у сфері використання ядерної енергії, так і в інших сферах життєдіяльності;

- відсутність координації діяльності Національної ради з безпеки життєдіяльності при Кабінеті Міністрів України, яка практично припинила своє існування;

- поглиблення проблем культури та освіти в державі, а також зростання рівня корумпованості влади і “тінізації” економіки;

- недостатня активність державних органів у практичному впровадженні концепції культури безпеки як ефективного інструменту створення і підтримання безпечних умов праці та життя;

- неефективне використання світового досвіду, можливостей міжнародного співробітництва в реалізації спільних проектів з упровадження концепції культури безпеки в ядерну та інші галузі;

- відсутність нормативних документів з упровадження концепції культури безпеки в практику;

- недостатнє поширення концепції культури безпеки за межі ядерних установок (кадровий менеджмент, закупівлі, фізична ядерна безпека тощо);
- недостатній вплив на формування культури безпеки в інших, крім ядерно-енергетичної, енергетичних та паливно-ресурсних, галузях;
- зволікання з упровадженням концепції культури безпеки у сфері цивільного захисту, а також відсутність реальних кроків з упровадження культури безпеки та інших сучасних підходів до забезпечення безпеки персоналу і пацієнтів у медичній галузі;
- ігнорування пропозиції МАГАТЕ щодо культури безпеки;
- відсутність належних висновків щодо Чорнобильської катастрофи в Україні, особливо з аварійного реагування і радіаційного моніторингу;
- викладання у ВНЗ дисциплін “Безпека життєдіяльності”, “Основи охорони праці”, “Охорона праці в галузі”, “Цивільний захист” не повною мірою відповідає державним вимогам підготовки фахівців з питань безпеки.

Запровадження європейських стандартів безпечної життєдіяльності, як однієї з вимог євроатлантичної інтеграції України, можливе за умов кардинальних концептуальних і методологічних інновацій та інституційних перетворень.

Відповідно до Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 26.05.2015 № 287/2015, однією із актуальних загроз національній безпеці України визначено незадовільний стан єдиної державної системи та сил цивільного захисту, системи моніторингу довкілля. Крім того, в Стратегії визначено одним з основних напрямів державної політики національної безпеки України — створення ефективного сектору безпеки і оборони, у тому числі, за рахунок його професіоналізації, підвищення фахового рівня персоналу, ефективної його мотивації до належного виконання завдань за призначенням, максимально доцільного скорочення обслуговуючих підрозділів органів цього сектору.

Відповідно до рішення РНБО України від 18.02.2015 “Про додаткові

заходи щодо зміцнення національної безпеки України”, введеного в дію Указом Президента України від 12.03.2015 № 9/2015 “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 18 лютого 2015 року “Про додаткові заходи щодо зміцнення національної безпеки України” ДСНС України доручено невідкладно посилити підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, забезпечити проведення для органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій навчання керівного складу і фахівців, діяльність яких пов’язана з організацією і здійсненням заходів із питань цивільного захисту.

Відповідно до ст. 39, 40 гл. 10 Кодексу цивільного захисту України навчання працюючого населення діям у НС здійснюється за місцем роботи, є обов’язковим і здійснюється в робочий час за рахунок коштів роботодавця за програмами підготовки населення діям у НС, а також під час проведення спеціальних об’єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту.

У пп. 3, 9 Порядку навчання населення діям у НС, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 26.06.2013 № 444 визначено, що організація навчання працюючого та непрацюючого населення покладається на ДСНС України, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування, а підготовка працівників до дій у НС передбачає за програмою загальної підготовки працівників підприємств, установ та організацій – вивчення інформації, що міститься у планах реагування на НС, про дії в умовах загрози їх виникнення, а також оволодіння навичками надання першої допомоги постраждалим (домедичної допомоги), користування засобами індивідуального і колективного захисту.

У системі ДСНС України організація навчання здійснюється з метою забезпечення потреб центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ та організацій у працівниках, здатних компетентно і відповідально виконувати функції

управління техногенною і природною безпекою населення, територій та об'єктів господарської діяльності, впроваджувати технології, спрямовані на зменшення ризиків виникнення і мінімізацію наслідків надзвичайних ситуацій та їх ліквідацію.

Організація навчання як засіб забезпечення професійної компетенції колективом Інституту державного управління у сфері цивільного захисту (далі – Інститут) розглядається як одне з першочергових завдань, без розв'язання якого неможливо забезпечити ефективність державного управління щодо створення сучасної системи попередження та реагування на НС в Україні, що має сприяти виведенню нашої держави на рівень провідних країн світу з питань реалізації Конституційних вимог щодо збереження життя та здоров'я своїх громадян.

Інститут є галузевим вищим навчальним закладом післядипломної освіти у сфері цивільного захисту, уповноваженим органом управління якого є Державна служба України з надзвичайних ситуацій.

Відповідно до Порядку проведення навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.10.2013 № 819, Інститут виконує функції Головного навчально-методичного центру сфери цивільного захисту.

Таким чином, безпека громадян, у тому числі їхній рівень культури безпеки життєдіяльності, вміння адекватно діяти в тій чи іншій НС, є основним завданням держави в той час, коли її соціально-економічний та суспільно-політичний розвиток знаходяться в стагнації.

Пріоритетними завданнями державного управління у сфері цивільного захисту, на сьогодні, повинні стати: створення ефективної системи державного регулювання навчання населення діям у НС; удосконалення нормативно-правової бази, що регламентуватиме повноваження всіх суб'єктів забезпечення цивільного захисту та міри їх відповідальності за навчання

населення діям у НС в усіх режимах функціонування єдиної державної системи цивільного захисту; розробка та впровадження системи моніторингу якості державного управління навчанням населення діям у НС.

Висновки.

Підсумовуючи слід зазначити, що для забезпечення сталого розвитку суспільства система освіти з цивільної безпеки повинна охоплювати не лише систему підготовки вузькоспеціалізованих фахівців з пожежної безпеки, цивільного захисту, правоохоронної діяльності, а й усі верстви населення. Місією освіти з цивільної безпеки повинно стати формування у людини соціальної відповідальності за життєздатність себе та свого оточення на основі сформованого безпекового мислення.

Список використаних джерел

1. Козяр М.М. Використання інтерактивних технологій навчання у підготовці фахівців безпеки життєдіяльності // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: збірник наукових праць. – Київ-Вінниця: ТОВ фірма “Планер”, 2016. – Вип. 44. – С. 105-109.
2. Безпека життєдіяльності // Запорожець О.І., Заплатинський В.М., Халмуродов Б.Д. – К: Центр учбової літератури, 2016. – 448 с.
3. Кравченко Р.А. Використання європейського досвіду організаційного забезпечення зниження ризику надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру // Державне управління: теорія та практика. – 2017. – № 1. – С. 26-37.
4. Терент'єва А.В. Управління надзвичайними ситуаціями з елементами кризового менеджменту // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2015. – № 9. – <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=881>.
5. Про створення Національної ради з питань безпечної життєдіяльності населення: постанова Кабінету Міністрів України від 15.09.1993 № 733

[Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/733-93-%D0%BF>.

6. Культура безопасности в ядерной энергетике / В.В. Бегун, С.В. Широков, С.В. Бегун и др. – К.: ПП “Фірма “Гранмна”, 2012. – 650 с.

7. Безпека життєдіяльності (забезпечення соціальної, техногенної та природної безпеки): Навч. посібник/ В.В. Бегун, І.М. Науменко. – К.: 2004. – 328 с.

УДК 351.862.2

*Єлісєєв В.Н., канд. техн. наук, доцент,
Бондаренко О.О., канд. військ. наук, доцент*

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИЛ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ: УПРАВЛІННЯ МАТЕРІАЛЬНИМИ РЕЗЕРВАМИ

Важливим елементом управлінської діяльності є підготовка та прийняття обґрунтованих управлінських рішень. У науковій статті на основі аналізу завдань визначених Кодексом цивільного захисту а також дій органів управління та сил цивільного захисту у надзвичайних ситуаціях пропонується математичний апарат визначення необхідних (достатніх) матеріальних резервів для підвищення ефективності дій підрозділів сил цивільного захисту при ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій (НС).

У статті розроблено математичний апарат розрахунку матеріальних резервів (МР) необхідних для забезпечення експлуатації техніки та озброєння при виконанні аварійно-рятувальних та інших видів робіт.

Для оцінки впливу матеріальних резервів на ефективність функціонування підрозділів сил цивільного захисту при ліквідації НС та їх наслідків використовуються деякі показники надійності озброєння.

Ключові слова: сили цивільного захисту, матеріальні резерви, показники

готовності, об'єкти озброєння, ймовірність.

Постановка проблеми. При реалізації механізмів управління єдиною державною системою цивільного захисту (ЄДСЦЗ) вкрай важливим компонентом є підготовка та прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо запобігання та подолання наслідків надзвичайних ситуацій, забезпечення необхідного рівня техногенно-екологічної безпеки та виконання поставлених цілей і завдань у сфері безпеки людини та суспільства в цілому.

Ефективність функціонування ЄДСЦЗ в цілому визначається оперативністю дій сил цивільного захисту. Сили цивільного захисту це аварійно-рятувальні формування, спеціалізовані служби та інші формування ЦЗ, призначені для проведення АРІНР з ліквідації НС [1].

Основними завданнями сил цивільного захисту у мирний час та в особливий період є проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, піротехнічних робіт, робіт щодо життєзабезпечення постраждалих, гасіння пожеж, здійснення перевезень матеріального резерву та ін. [1]. Тривалість проведення різного виду робіт залежить від достатнього запасу матеріального резерву, що використовується при виконанні робіт, та визначає час ліквідації НС та її наслідків, тим самим впливає на кількість людських жертв і об'єм матеріальних втрат від НС [4,10]. Тому питання управління матеріальними резервами є актуальним.

Аналіз останніх досліджень. У попередніх наукових дослідженнях [5,6,8] окремо розглядалися питання забезпечення матеріальними резервами підрозділів сил цивільного захисту з метою їх ефективного функціонування при виконанні завдань з ліквідації НС та їх наслідків на достатньому (заданому) рівні готовності. Але, недостатньо дослідженими залишилися питання розробки комплексної моделі яка б дозволяла визначити усі необхідні види та обсяги матеріальних резервів.

Постановка завдання. Завданням наукової статті є: на підставі попередніх наукових досліджень визначити математичний апарат розрахунку

різних видів матеріального резерву при заданих показниках достатності резерву з метою підвищення ефективності функціонування об'єктів озброєння, підрозділів сил ЦЗ при виконанні завдань з ліквідації наслідків НС, а також в цілому ЄДСЦЗ.

Виклад основного матеріалу. В главі 21 статті 98 Кодексу цивільного захисту України [1] вказано що матеріальні резерви для запобігання і ліквідації наслідків НС створюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту (оперативний матеріальний резерв), іншими центральними органами виконавчої влади (відомчий матеріальний резерв), місцевими державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування (регіональний та місцевий матеріальні резерви) та суб'єктами господарювання (об'єктовий матеріальний резерв).

Матеріальний резерв це запас будівельних і пально-мастильних матеріалів, лікарських засобів та виробів медичного призначення, продовольства, техніки, технічних засобів та інших матеріальних цінностей, призначених для запобігання і ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, надання допомоги постраждалому населенню, проведення невідкладних відновлювальних робіт і заходів [2, 9].

Для забезпечення ефективного функціонування підрозділів сил цивільного захисту при виконанні завдань з ліквідації НС та їх наслідків на достатньому (заданому) рівні готовності з урахуванням наявності різних видів матеріальних резервів необхідно розробити моделі які б дозволяли визначити необхідні види та обсяги матеріальних резервів.

Матеріальні резерви (МР) необхідні для забезпечення експлуатації та ремонту техніки та озброєння можуть утворювати комплекти МР або МР за окремими типами елементів на складах (МР_С). Комплектні МР, у свою чергу, можна поділити на об'єктові (на один тип техніки) МР_О та групові (на групу однотипних об'єктів техніки) МР_Г.

Для оцінки впливу матеріальних резервів на ефективність функціонування підрозділів ОРС ЦЗ при ліквідації НС та їх наслідків розглянемо деякі показники надійності озброєння підрозділів ОРС.

В ДСТУ 2860-94. Надійність техніки. Терміни та визначення [3] рекомендовані наступні показники оцінки готовності та працездатності об'єктів озброєння:

готовність – властивість об'єкта, бути здатним виконувати потрібні функції в заданих умовах у будь-який час чи протягом заданого інтервалу часу за умови забезпечення необхідними зовнішніми ресурсами;

працездатність – стан об'єкту, який характеризується його здатністю виконувати усі потрібні функції;

стаціонарний коефіцієнт готовності: K_g – значення коефіцієнта готовності визначене для умов роботи об'єкта коли середній параметр потоку відмов λ і середня тривалість відновлення μ залишаються сталими;

середній наробіток до відмови ТО – математичне очікування наробітку об'єкта до першої відмови;

середня тривалість відновлення ТВ – математичне очікування часу відновлення працездатного стану об'єкта після відмови.

Математична модель розрахунку MP_C .

Метою розроблення математичної моделі розрахунку складського матеріального резерву (MP_C) є можливість раціонального визначення об'єму матеріального резерву для забезпечення запобігання та ліквідації надзвичайних ситуацій та їх наслідків на достатньому рівні.

Рівень достатності MP_C оцінюється індивідуально по кожному типу запасних елементів у резерві (наприклад: складові спец майна, елементи пожежно-технічного озброєння та ін.) з використанням коефіцієнта забезпеченості $K_{ос}$ даним типом MP :

$$K_{ос_i}(x) = P_{дi}(x) * 100\%,$$

де $P_{дi}(x)$ — імовірність достатності елементів i -го типа;

x — загальна кількість елементів у МР_С.

Група з довільного числа p працюючих елементів, включених по послідовної схемі надійності, маючих однакову та постійну інтенсивність відмов λ , має ймовірність безвідмовної роботи за годину рівної [7]

$$P(t) = e^{-n\lambda t} = e^{-a},$$

де a — середнє число відмов у групі за час t .

Надаючи такій групі резерв із x елементів, можна збільшити ймовірність безвідмовної роботи до значення

$$P(t) = e^{-a} \sum_{i=1}^x \frac{a^i}{i!},$$

Якщо в цій формулі час t зробити рівним періоду поповнення МР_С ($t = T_c$), то чисельно ймовірність $P(t)$ буде являти собою ймовірність того, що за час T_c число вимог на запасні елементи не перевищить числа x , тобто ймовірність достатності x запасних елементів дорівнює

$$P_D(x) = e^{-a} \sum_{i=1}^x \frac{a^i}{i!},$$

Ця формула використовується для розрахунку числа запасних елементів будь-якого типу в МР_С.

Основними вихідними даними для розрахунку є:

чисельні значення заданого коефіцієнта забезпеченості для елементів кожного типу $K_{ос}(x)$

середня витрата елементів кожного типу за період поповнення МР_С - a_i .

Якщо значення a_i безпосередньо не відомі, то їх варто визначити, підсумовуючи середню витрату елементів по кожному із об'єктів

$$a_i = \sum_{j=1}^k a_{ij},$$

де k – число об'єктів, у яких використовуються елементи i -го типу.

У свою чергу, a_{ij} знаходиться по числу елементів цього типу в кожній із об'єктів, по витратам ресурсу систем ($T_{рj}$) за період поповнення МР_С (T_c) і

інтенсивності заміни елементів i -го типу (λ_{ij}) по формулі

$$a_{ij} = \lambda_{ij} n_{ij} T_{Pj},$$

У якості інтенсивності заміни елементів варто використовувати їх інтенсивності відмов, якщо елементи відмовляють при зберіганні значно рідше, ніж при роботі, або ж величину, зворотну середньому наробітку до відмови $T_{спі}$ елементів

$$\lambda_i = \frac{1}{T_{спі}}.$$

За заданим значенням $K_{осі}$ визначають необхідну ймовірність достатності елементів i -го типу:

$$P_{Ді}(a, x) = \frac{K_{осі}}{100}.$$

Потім по ймовірності достатності РД1 (a, x) і середній витраті елементів a_i визначаємо число запасних елементів i -го типу, при якому виконується умова

$$P_{\bar{A}}(a = a_i, x = x_i - 1) \leq P_{\bar{A}i}(a, x) \leq P_{\bar{A}}(a = a_i, x = x_i),$$

тобто число x_i знаходять як найменш можливе, при якому фактична ймовірність достатності виявляється не менш заданої.

Після цього повторюють дії по відшукуванню ймовірності достатності та числа запасних елементів для 2-го, 3-го й наступних типів елементів резерву.

Після розрахунків по усім типам елементів визначаємо загальний об'єм складського матеріального резерву MP_C ,

$$X_C = \sum_{i=1}^n x_i,$$

Математична модель розрахунку MP_O .

Стационарний коефіцієнт готовності об'єкту озброєння визначається при відновленні по формулі [8]:

$$K_{Г} = \frac{T_0}{T_0 + T_B}, \quad (1)$$

де T_0 – середній наробіток до відмови об'єкту;

T_B – середня тривалість відновлення працездатного стану об'єкту після відмов.

Час відновлення T_B зручно розділити на дві складові: час доставки резервного елемента T_D і час ремонту T_P - інтервал часу витрачений на всі інші операції відновлення працездатності об'єкту. У такому випадку:

$$T_B = T_P + T_D, \quad (2)$$

Що стосується часу доставки запасного елемента, то він є випадковою величиною й залежить в основному від організації служби постачання, віддалення системи від складів, засобів транспорту, а також, в деякій мірі, від типу елемента, що доставляється.

Для опису процесу роботи й відмов елементів приймемо експонентний закон надійності. Будучи найбільш простим, цей закон задовільно описує процес відмов більшості елементів, застосовуваних в техніці та озброєнні.

Для прийнятої моделі стаціонарний коефіцієнт готовності об'єкту виразиться наступною формулою:

$$K_G(x) = \frac{T_0}{T_0 + T_P + T_D \cdot P(x)}, \quad (3)$$

де $P(x)$ – імовірність простою об'єкту озброєння через недостачу резервних x елементів у комплекті МР об'єкту.

Випадок, коли $x = 0$ відповідає повній відсутності резервних елементів. При кожній відмові об'єкту, крім операцій з ремонту, доводиться витратити час на доставку резервного елемента зі складу. У такому випадку значення стаціонарного коефіцієнта готовності варто визначати по формулі

$$K_G(0) = \frac{T_0}{T_0 + T_P + T_D}, \quad (4)$$

В іншому випадку, коли на об'єкті є будь-які резервні елементи в необмеженій кількості (негайно задовольняються всі вимоги), на відновлення затрачається мінімальний час, обумовлений лише часом ремонту. Тоді значення

стаціонарного коефіцієнта готовності варто визначати за формулою:

$$K_r(\infty) = \frac{T_0}{T_0 + T_p}, \quad (5)$$

Для визначення імовірності $P(x)$ розглянемо математичну модель розрахунку раціонального за вартістю матеріального резерву (МР) об'єкту пожежно-технічного озброєння.

Метою розроблення математичної моделі розрахунку раціонального за вартістю матеріального резерву (МР) об'єкту пожежно-технічного озброєння (МР_О) є можливість раціонального визначення рівня матеріального резерву для забезпечення запобігання та ліквідації надзвичайних ситуацій та їх наслідків на достатньому рівні при мінімальній вартості.

Для розробки математичної моделі розрахунку МР_О визначимо кількісний критерій рівня достатності резерву.

Для МР_О, як критерій достатності, можна застосувати коефіцієнт забезпеченості об'єкту озброєння:

$$K_{zo}(x) = \frac{K_r(x) - K_r(0)}{K_r(\infty) - K_r(0)}, \quad (6)$$

де $K_r(x)$ – стаціонарний коефіцієнт готовності;

$K_r(0)$ – мінімальне значення стаціонарного коефіцієнта готовності об'єкту, що відповідає повній відсутності елементів у МР_О ($x = 0$);

$K_r(\infty)$ – максимальне значення стаціонарного коефіцієнта готовності об'єкту, що відповідає необмеженому резерву елементів усіх типів у МР_О.

Умови розрахунку МР_О наступні.

Об'єкт озброєння представлено послідовним з'єднанням робочих елементів, об'єднаних у t груп по числу типів по n_i елементів у кожній групі. Кожна група робочих елементів разом з n_i резервних елементів являє собою резервованій ланцюг з ненавантаженим резервом.

Надійність робочих елементів характеризується постійною інтенсивністю заміни λ_i і середнім часом відновлення об'єкту при відмові елемента i -го типу

ТВі .

Запасні елементи утворюють МР_О, який через період ТС , поповнюється до розрахункового рівня.

Якщо витрата запасних елементів протягом відрізка часу Тс перевищує їх кількість в МР_О, то такий елемент доставляється з найближчого складу. При цьому об'єкт виявляється в положенні простою, оцінюваного середнім часом доставки ТДі.

Для прийнятої моделі стаціонарний коефіцієнт готовності об'єкту визначається наступною формулою:

$$K_r(x) = \frac{1}{1 + \sum_{i=1}^m \Delta_i T_{Vi} + \sum_{i=1}^m \Delta_i T_{Di} \cdot P_i(a_i, x_i)}, \quad (7)$$

де Δ_i - групова інтенсивність замін елементів і-го типу;

$$P(a_i, x_i) = P(x) = \Phi_i(a_i, x_i) - (x_i / a_i) \Phi_i(a_i, x_i + 1)$$

- імовірність простою об'єкту через відсутність резервних елементів і-го типу в МР_О, яка визначається через число резервних елементів, середню витрату елементів і функцію Пуассона з аргументами a_i, x_i .

Стаціонарний коефіцієнт готовності КГ (х) являє собою дискретну зростаючу функцію числа резервних елементів х. Його прирощення є низхідною функцією, тобто внесок кожного наступного елемента у МР_О убуває, прагнучи при необмеженому збільшенні елементів до нуля. Якщо число запасних елементів x_i взяти так, щоб додаткові ймовірності цих елементів мали однакову величину, то такий комплект стане раціональним по сумарному числу елементів х. Це значить, що критерієм для вибору числа в кожній групі може служити рівність $\Delta K_i(x) = \text{const}$.

Раціоналізація комплекту МР_О за вартістю забезпечується таким чином, щоб збільшення коефіцієнта готовності на одиницю вартості елементів x_i мали б однакову величину. $\Delta K_i(x)$ можна визначити як

$$\Delta K_r(a, x) \equiv \frac{T_{дi} * \Phi(a, x)}{C_i} = \Phi_o = const, \quad (8)$$

Звідси

$$\Phi_i(a_i, x_i) = \frac{C_i * \Phi_o}{T_{дi}} \quad (9)$$

Методику розрахунку МР_О можна викласти наступним чином.

Вихідні дані для розрахунку:

1) заданий коефіцієнт забезпеченості КЗО об'єкту МР_О;

2) число груп однотипних елементів ($i=1, m$);

середня витрата елементів кожного типу за період поповнення МР_О (a_i);

вартість елементів кожного типу (C_i);

середній час відновлення об'єкту при відмові елементів кожного типу ($T_{вi}$);

середній час доставки запасних елементів $T_{дi}$;

період поповнення МР-О у годинах T_c .

Порядок розрахунку.

1. Знаходимо максимальне й мінімальне значення стаціонарного коефіцієнта готовності об'єкту по формулам

$$K_r(\infty) = \frac{1}{1 + \sum_{i=1}^m \Delta_i T_{Bi}}, \quad K_r(0) = \frac{1}{1 + \sum_{i=1}^m \Delta_i T_{Bi} + \sum_{i=1}^m \Delta_i T_{дi}},$$

2. Вибираємо перше значення показника вартісної раціоналізації МР_О (Φ_o). Його значення можна прийняти довільним, але мова йде про прирощення ймовірності тому перше значення приймемо значно менш одиниці.

3. Знаходимо рівень показника раціоналізації для елементів першого типу по формулі (4) і значення x_1 . Таким же чином знаходимо усі x_i для $i=1, m$ /

Використовуючи формули (2, 1) знаходимо КГ (x) та КЗО (x).

Порівнюємо отримане значення коефіцієнта забезпеченості із заданою величиною

$$KZO(x) < > KZO$$

Залежно від знака нерівності вибираємо нове значення для показника раціоналізації: якщо коефіцієнт забезпеченості виявився менш необхідного, то рівень показника раціоналізації зменшують і навпаки.

Повторюють дії п. 4 для нового значення показника раціоналізації.

Коли значення $KZO(x) \approx KZO \pm 1\%$ розрахунок закінчено.

Розраховані значення x_i ($i = 1, m$) дають наш раціональний за вартістю MP_O .

$$X_O = \sum_{i=1}^m x_i$$

Математична модель розрахунку MP_Γ .

Для MP_Γ як критерій достатності можна використати коефіцієнт забезпеченості групи об'єктів озброєння матеріальними резервами.

$$K_{3\Gamma}(x) = \frac{P_D(x) - P_D(0)}{1 - P_D(0)} \cdot 100\%$$

де $K_{3\Gamma}(x)$ – коефіцієнт забезпеченості групи об'єктів озброєння MP ;

$D_A(\delta) = \prod_{j=1}^m e^{-a_j} \sum_{s=0}^{x_j} \frac{a_j^s}{s!}$ – імовірність достатності, коли MP_Γ містить x елементів;

$D_A(0) = \prod_{j=1}^m a^{-a_j}$ – імовірність достатності, коли у MP_Γ немає запасних елементів;

m – число груп однотипних елементів усіх об'єктів озброєння;

Робочі елементи групи об'єктів озброєння разом з елементами MP_Γ можуть бути представлені статистично незалежними резервними групами. Тому ймовірність достатності $P_D(x)$ при послідовної схеми надійності елементів об'єкту, коли відмова елемента приводить к відмові об'єкту представимо формулою

$$P_D(x) = \prod_{i=1}^m P_{Di}(a_i, x_i) \tag{2}$$

де $a_i = n_i * \lambda_i * TP$ – середнє число відмовних елементів, знайдених по числу елементів цього типу n_i , по інтенсивності відмов елементів i -го типу λ_i та витратам ресурсу об'єктів TP за період поповнення MP_{Γ} .

Типи та число запасних елементів у MP_{Γ} повинні забезпечувати задане значення коефіцієнта забезпеченості або ймовірності достатності MP_{Γ} .

Наше завдання полягає у відшуканні такого рішення про склад комплекту MP_{Γ} , який би забезпечував задане значення коефіцієнта забезпеченості при мінімальній вартості. Таке рішення буде раціональним за вартістю.

Ймовірність достатності РД (x) являє собою дискретну зростаючу функцію числа запасних елементів x . Прирошення ймовірності достатності є збитковою функцією, тобто внесок кожного наступного елемента у MP_{Γ} убуває, прагнучи при необмеженому збільшенні елементів до нуля. Якщо число запасних елементів x_i взяти так, щоб додаткові ймовірності цих елементів мали однакову величину, то такий комплект стане раціональним по сумарному числу елементів x . Це значить, що критерієм для вибору числа в кожній групі може служити рівність $\Delta P_{ді}(x) = \text{const}$. $\Delta P_{ді}(x)$ можна визначити як

$$\Delta P_{ді}(x) = \Phi_i(a_i, x_i) / (1 - \Phi(a_i, x_i)) = Y_i(a_i, x_i) \quad (3)$$

де $\hat{O}_s(a_i, x_s) = a_i^{-x_s}$ диференціальна функція Пуассона;

$$\hat{O}_s(a_s, x_s) = 1 - e^{-a_s} \sum_{j=x_s}^{\infty} \frac{a_s^j}{j!} \quad \text{– інтегральна функція Пуассона;}$$

$Y_i(a_i, x_i)$ – показник раціоналізації для i -го типу елементів.

Тепер раціоналізацію по сумарному числу елементів x забезпечить умова

$$Y_i(a_i, x_i) = Y - \text{const}$$

Два різних елементи з однаковим параметром надійності a_i дадуть те саме збільшення ймовірності достатності, але ціна його буде залежати від вартості кожного з елементів. Тому умова раціоналізації за вартістю комплекту ЗІП повинно бути сформульоване так: числа запасних елементів вибираються таким чином, щоб збільшення ймовірності достатності комплекту ЗІП на одиницю

вартості елементів C_i мали б однакову величину $Y_i(a_i, x_i) / C_i \approx Y_c - \text{const}$

Звідси

$$Y_i(a_i, x_i) \approx Y_c * C_i \quad (4)$$

Методику розрахунку комплекту MP_Γ можна викласти наступним чином.

Вихідні дані для розрахунку:

- 1) Заданий коефіцієнт забезпеченості групи систем MP_Γ при визначеній точності - $K3\Gamma \pm 1\%$ (відсоток визначає замовник MP_Γ);
- 2) Кількість груп однотипних елементів в об'єктах озброєння – m ;
- 3) Середня витрата елементів кожного типу a_i ($i=1,m$);
- 4) Вартість елементів кожного типу C_i ($i=1,m$).

Порядок розрахунку:

1. Вибираємо перше значення показника раціоналізації MP_Γ — Y_{c1} . Його значення можна прийняти довільним. Але мова йде про ймовірнісне значення, к тому ж помножене на вартість елементів. Перше значення приймемо, наприклад

$$Y_{c1} = 10^{-3}$$

2. Визначаємо рівень показника оптимізації для елемента першого типу виходячи з формули (4).

$$Y_{c1}(a_1, x_1) = Y_{c1} * C_1$$

3. По середньому числу відмовних елементів першого типу a_1 і рівню оптимізації $Y_{c1}(a_1, x_1)$, використовуючи (3), знаходимо число запасних елементів першого типу x_1 .

4. Виконуючи пункти 2,3 для ($i = 1,m$) находимо x_i для ($i=1,m$).

5. По a_1, x_1 розраховуємо $P_{Ді}(a_i, x_i)$ по формулі (1) для ($i = 1,m$).

6. По формулам (1,2) находимо $P_1(x)$ та $K_{13\Gamma}(x)$ та порівнюємо з заданим показником $K3\Gamma$.

В залежності від знака порівняння зменшуємо або збільшуємо показник раціоналізації і виконуємо розрахунки за пунктами 1-6 методики.

Коли значення $K13Г(x) \approx K3Г \pm 1\%$ розрахунок закінчено.

Розраховані значення x_i ($i = 1, m$) дають наш раціональний за вартістю ЗИП_Г.

$$X_{Г} = \sum_{i=1}^m x_i$$

Висновки.

Розробка та корегування компонентів механізмів управління ЄДСЦЗ виступає як головна передумова підвищення ефективності управлінського процесу. Важливим компонентом є підготовка та прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо запобігання та подолання наслідків надзвичайних ситуацій. Ефективність функціонування ЄДСЦЗ в цілому визначається оперативністю дій сил цивільного захисту.

Тривалість проведення різного виду робіт залежить від достатнього запасу матеріального резерву, що використовується при виконанні робіт, та визначає час ліквідації НС та її наслідків, тим самим впливає на кількість людських жертв і об'єм матеріальних втрат від НС.

Розроблена математична модель дозволяє оцінити готовність об'єкту озброєння та підрозділу сил ЦЗ від забезпеченості матеріальними резервами, а також визначити загальні об'єми складського матеріального резерву МР_С, раціонального за вартістю об'єму матеріальних резервів об'єкту озброєння МР-О та групи об'єктів МР-Г з метою забезпечення функціонування сил цивільного захисту на достатньому (заданому) рівні готовності..

Складність розрахунків визначає необхідність використання комп'ютерної техніки при реалізації цих методик. Тому подальшим напрямом наукових досліджень з даної проблематики вбачається розробка комп'ютерних програм розрахунку різних видів матеріальних резервів.

Список використаних джерел

1. Закон України від 02.10.2012 р. № 5403-VI "Кодекс цивільного захисту"

України” – К., 2012.

2. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку створення та використання матеріальних резервів для запобігання і ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій” від 30.09.2015 р. № 775.

3. ДСТУ 2860-94. Надійність техніки. Терміни та визначення.

4. Аналітичний огляд стану техногенної та природної безпеки в Україні за 2016 рік – 2016. УкрНДІЦЗ. – 448. с.

5. Бондаренко О.О., Єлісеєв В.Н. Показники залежності ефективності функціонування підрозділів сил цивільного захисту від забезпеченості матеріальними резервами. Науковий збірник ІДУЦЗ. 2015. – № 3. – С. 30-35.

6. Бондаренко О.О., Єлісеєв В.Н., Ковальов О.С., Кулеба О.М., Литвиновський Є.Ю., Положешний В.В. Методичні рекомендації посадовим особам центральних органів виконавчої влади щодо реалізації завдань у сфері цивільного захисту: посібник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://lsbrary.iducz.dsns.gov.ua/weblib/hage_lib.php.

7. Вентцель Е.С. Теория вероятностей [Текст] / Е.С. Вентцель. М. Наука, 1969. – 578 с.

8. Єлісеєв В.Н., Попов Л.В. Показники залежності ефективності функціонування підрозділів оперативно-рятувальної служби цивільного захисту від забезпеченості матеріальними резервами. Науковий збірник ІДУЦЗ 2013. – № 1. – С. 27-32.

9. Методичні рекомендації щодо створення та використання матеріальних резервів для запобігання і ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій. ДСНС України. 2017.

10. Статистична інформація Державної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

УДК: 351.37(7.067.3)

Лебедєва Н.А.

НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ПРОФЕСІЙНОГО ТА АМАТОРСЬКОГО МИСТЕЦТВ

У складних умовах соціально-економічного та політичного розвитку останніх років нашої країни мистецтву приділяється все менше уваги в контексті державного управління. Отже, актуальність проблеми реалізації державної політики стосовно цієї галузі не втрачає своєї ваги. Мета даної статті - на основі сучасних українських наукових джерел і законодавства описати напрями реалізації державного управління професійним і аматорським мистецтвом. Вивчивши основні закони регулювання державної політики, які викладені на офіційних законотворчих веб-сайтах, можна зробити висновок, що реалізація державної політики професійного та аматорського мистецтв здійснюється Конституцією України, законом України про культуру, які регламентують діяльність у мистецькій сфері. Держава сприяє утвердженню гуманістичних ідей, високих моральних засад у суспільному житті та забезпечує свободу творчості, захист авторського права і прав інтелектуальної власності гарантує права громадян у сфері культури.

Ключові слова: професійне та аматорське мистецтво, механізми, державне управління, реалізація.

Постановка проблеми. У складних умовах соціально-економічного та політичного розвитку останніх років нашої країни мистецтву приділяється все менше уваги в контексті державного управління. Отже, актуальність проблеми реалізації державної політики стосовно цієї галузі не втрачає своєї ваги.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В умовах сучасного державотворення актуальним є пошук нового напрямку щодо впровадження

прикладних соціально-педагогічних технологій. Вчені акцентують увагу на різних групових дискусіях, рольових іграх, соціально-педагогічних тренінгах та інших ефективних профілактичних засобах впливу на особистість з метою покращення стану її існування.

Оскільки це є потужним чинником формування ефективних особистісних змін у ситуації духовної кризи і як наслідок – подолання соціальних проблем. Різним аспектам державного управління щодо зазначеної проблеми присвячені наукові розвідки таких українських науковців як: Ю. Битяк [1], В. Баштанник [2], Ю. Колодій [13], І. Кононова [14], Л. Крупник [17], О. Кузьмін [18], Н. Петришин [18], Н. Сиротинська [18], І. Тюрменко [19], Г. Лук'янець [20], А. Мельник [21], П. Петровський [25], М. Петрушенко [26], Р. Черноног [29], Л. Чернобай [30], І. Щербакова [31].

Мета статті – на основі сучасних українських наукових джерел і законодавства описати напрями реалізації державного управління професійним і аматорським мистецтвом.

Виклад основного матеріалу. Виходячи з дослідження доктора наук з державного управління П.М. Петровського, у якому український науковець визначив найважливіші риси державного управління, можемо говорити про верховенство волі суспільного загалу щодо мистецьких вподобань, орієнтацію професійного та аматорського мистецтва на вирішення соціально-практичних завдань, державного планування й здійснення змін у галузі професійного та аматорського мистецтва, системність механізмів державного впливу на мистецькі об'єднання (як професійні, так і аматорські), поєднання всіх або більшості мистецьких напрямків у єдиному проекті змін розвитку разом із цілісністю наслідків, на яку впливають окремі державно-управлінські дії, інституційна здатність мистецьких функцій і державних повноважень суб'єктів управління та єдність їх структурних і функціональних характеристик.

Мистецька діяльність, у свою чергу, потребує необхідності продуктивного використання наявних ресурсів суспільства – інформаційного,

матеріального, фінансового, адміністративного, людського [25, с. 165].

Для об'єднань професійного та аматорського мистецтв характерними є вертикальні зв'язки державно-управлінської системи. Так, вертикаль державного управління у сфері культури починається з Кабінету Міністрів України, який реалізує такі повноваження: забезпечує підготовку проектів законів щодо державних стандартів та соціальних гарантій, забезпечує розроблення та виконання державних програм соціальної допомоги членам творчих спілок, вживає заходи щодо зміцнення матеріально-технічної бази закладів професійного мистецтва, забезпечує проведення державної політики зайнятості населення шляхом залучення аматорів і аматорських об'єднань до створення мистецьких заходів і продукції, розроблення та виконання відповідних державних культурних програм, вирішує питання профорієнтації, підготовки та перепідготовки кадрів, регулює міграційні мистецькі процеси [21, с. 283].

Також треба відзначити, що Кабінет Міністрів України забезпечує проведення державної політики у сферах культури, етнонаціонального розвитку і міжнаціональних відносин, що є складовою розвитку професійного та аматорського мистецтв, охорони історичної та культурної спадщини (тут ми повинні пам'ятати, що найкращі мистецькі здобутки, як професійні, так і аматорські є складовою багатого культурного надбання нашого народу), сприяє задоволенню національно-культурних потреб Українців, які проживають за межами України [21, с. 283].

Український науковець у галузі державного управління, професор Ю. Битяк визначає культуру цілком самостійною галуззю системи соціально-культурного будівництва. В такому тлумаченні стає зрозумілою наявність широкого кола громадських і державних органів, підприємств, установ, закладів культури та організацій. Естрадне й циркове мистецтво, концертні організації, театральне, хореографічне, декоративно-прикладне, образотворче, музичне мистецтва, бібліотеки, кінематографія, музеї, будинки культури,

телебачення й радіомовлення, поліграфія, навіть торгівля книгами разом з видавничою справою – все це належить до галузі соціально-культурного будівництва [2].

Науковці також відмічають, що в Україні реалізується Комплексна програма основних напрямів розвитку культури, що відповідає вимогам Конституції України (статті 11, 12, 54, 66) [15].

Питання управління, господарського використання бюджетних коштів, кадрової політики є ключовими питаннями, якими займається Міністерство культури України. Так, український дослідник М. Петрушенко відмічає дієву роботу міністерства у складному процесі реорганізації системи центральних органів виконавчої влади у галузях культури і мистецтв та кінематографії. Вчений вказує на створення Громадської ради, до складу якої увійшли представники 83 інститутів громадянського суспільства. Як загальновідомо, за підтримки Міністерства культури проводяться різноманітні фестивалі, конкурси та інші “масштабні заходи загальнодержавного значення у сфері драматичного, музичного і хореографічного мистецтв” [26, с. 3].

М. Петрушенко дослідив, що фінансові передумови для розвитку національного кіно поліпшилися, збільшено обсяги бюджетного фінансування на створення і розповсюдження національних фільмів. Також існують зміни у Податковому кодексі України, де запроваджено пільги щодо національного фільму від кіновиробництва до кінопоказу. Відбуваються масштабні конкурсні відбори кінопроектів за різними жанрами, “започатковано програму з відновлення української кінокласики – відреставровані 28 фільмів” [26, с. 3]. “Організація управління в культурній сфері значною мірою залежить від офіційного розуміння культури, її ролі в суспільному житті, пріоритетів розвитку і, відповідно, від державної культурної політики” [2]. Саме Міністерство культури визначене головним органом у системі органів влади, що реалізує державну політику у сфері охорони культурної спадщини.

Оскільки види мистецтва є складовою частиною культури, можемо

впевнено говорити про те, що й основним напрямом реалізації державної політики професійного і аматорського мистецтва є положення, які чітко виписані в основному законі України про культуру. Так, у першому розділі загальних положень, знаходимо визначення термінів “мистецтво” і “мистецьке аматорство” [23].

У статті 2 законодавства України про культуру закріплено перелік законів щодо державного управління мистецтвом та згадано іншу діяльність, мета якої це “збереження, створення, використання і розповсюдження культурних цінностей, культурної спадщини та культурних благ”. Зазначено, що державна політика сприяє утвердженню гуманістичних ідей, високих моральних засад у суспільному житті та забезпечує свободу творчості, захист авторського права і прав інтелектуальної власності, гарантування прав громадян у сфері культури.

Складність адміністративної системи, обумовлено відкритістю системи державного управління.

Маючи на увазі парадигмальне структурування державного управління, описаного доктором державного управління П. Петровським, я вважаю доцільним, що вертикальні управлінські зв'язки в системі органів виконавчої влади передбачають підпорядкованість обласним державним управлінням культури районних державних управлінь. Обласні державні управління культури в межах своїх повноважень спрямовують діяльність районних державних відділів і здійснюють відповідні контролюючі дії [25, с. 276].

Державно-управлінські зв'язки формуються на такому рівні за допомогою визначення взаємовідносин органів виконавчої та представницької влади. “Місцеві державні адміністрації здійснюють повноваження, делеговані їм обласними і районними радами згідно з Конституцією та законом України “Про місцеве самоврядування в Україні” й у цій частині підзвітні та підконтрольні останнім. Ці управлінські зв'язки дають змогу забезпечити всю систему повноважень, покладених на органи виконавчої влади різних рівнів” [25, с. 276].

Враховуючи той факт, що духовність конкретного індивіда відображує рівень духовної культури суспільства, необхідно на державному рівні впроваджувати Національні програми розвитку професійного і аматорського мистецтв, що спонукає суспільство до плекання духовності.

Українські вчені виказують думку подібну до висловлювання І. Щербакової, яка визначає найважливішими освітні зміни заміщення “деструктивних процесів, обумовлених глобалізаційним поворотом історії, а саме впровадження у життя інноваційних технологій навчання, спрямованих на подолання деструктивних процесів, спричинених інформаційною революцією” [31, с. 12]. Звичайно, освіта є соціальним інститутом, що здатен подолати духовну кризу особистості, але професійне і аматорське мистецтво може стати важливою складовою освітнього змісту. Тобто, на погляд автора даної наукової статті, засобами мистецтва у складовій частині освіти є можливим покращення психофізіологічного самопочуття особистості у кризовому стані. Цього можна досягти тільки державною підтримкою аматорського і професійного мистецтв.

Громадянське суспільство і держава мають типи взаємовідносин, що різняться залежно від функціонування. Тобто враховуються соціальні практики, історичні типи взаємовідносин держави і громадянського суспільства.

За останні роки виникла ще одна кризова проблема, яка була викликана падінням економічних показників, зменшенням фінансування професійного і аматорського мистецтв. Розвиток українського мистецтва, яке може бути конкурентоздатним, відіграє особливу роль, одночасно з тим виступає могутнім стимулом об'єднання нації. Подібну до нашої думки виказує й Л. Крупник, підкреслюючи, що українське мистецтво “здатне протистояти згубним наслідкам уніфікації та глобалізації” [17, с. 2]. Авторитет України на міжнародному рівні також формується завдяки мистецьким перемогам. Так, наприклад, перемоги національних кінематографістів, кіноробіт на міжнародних кінофестивалях по всьому світу.

Професійне та аматорське мистецтво якісніше розвивається у

колективних об'єднаннях, які визначаються як творчі спілки. Діяльність творчих спілок також врегульовано законодавством і прописано у законі України “Про професійних творчих працівників та творчі спілки”. Автор статті знаходить визначення професійного творчого працівника. Професійного творчого працівника в законі визначено як особу, творча діяльність якої здійснюється на професійній основі. Результатом такої діяльності є нове створення у мистецтві та представлення культурного витвору на виставках, або іншому публічному показі. Творча спілка – це об'єднання творчих професіоналів певної галузі мистецтва, “яке має фіксоване членство і діє на підставі статуту” [23].

Принципами та основними напрямками діяльності творчих спілок визначено у статі 3 даного закону, де також зазначена добровільна приналежність особистості до такого об'єднання разом із гарантією невтручання у процес творчості [23].

За законом, діяльність творчих спілок повинна сприяти розвитку у галузі національного мистецтва і культури. Творчі спілки розробляють і втілюють до життя культурно-мистецькі заходи, організують творчі конкурси, виставки, аматорські вечори, прем'єри, фестивалі тощо, створюють умови для реалізації творчих задумів та вдосконалення професійних навичок. Надано уваги і щодо освітньої складової діяльності творчої спілки – це виховання творчої молоді.

Творчі спілки здійснюють пошук талантів серед молоді та сприяють їх розвитку. Механізм, який державне управління втілює у процес формування творчої молоді, вважаємо видання газет, журналів і книг, створення відео і аудіо продукції, метою якої є популяризація творчого доробку України. Організацію творчих зустрічей, різного роду концертів, телепрограм також вважаємо дієвим механізмом впливу на населення. В законі прописано, що творча спілка не тільки сприяє духовному розвитку людей, але також веде пошук обдарованої молоді і розкриває її творчий потенціал.

Органи державної влади та місцевого самоврядування приймають

пропозиції творчих спілок і допомагають реалізовувати творчі проекти.

Прикладом реалізації державної політики в галузі кіномистецтва може слугувати діяльність комунального підприємства “Кіновідеопрокат” у Херсонській області.

Кандидат філософських наук Р. Черноног пише у своєму науковому дослідженні, що в межах взаємодії суспільства і влади існує діалог. Громадянське суспільство формується через самоврядування народу, тобто “знизу”, а державне управління відбувається “згори”. Таким чином, формується моделювання стратегії розвитку майбутнього нашої держави [29, с. 3].

Творчі спілки у подібному тлумаченні є складовою культурної асоціації держави, тому й державне управління здійснюється засобами, що прописані в законі. Стаття 4 пояснює нам такі взаємовідносини. Саме держава спроможна забезпечити захист законних прав і підтримку даних творчих об’єднань і допомоги реалізувати їх цілі.

Перед державою існує обов’язок – надавати дотації творчим спілкам разом із забезпеченням державного замовлення. Передбачено залучення творчих спілок до підготовки законопроектів, розробок програм загальнодержавного рівня щодо національно-культурного розвитку, а також важливих у плані соціальному та соціально-політичному культурологічних заходів [4].

Спостерігаємо взаємну підтримку державної влади і мистецьких суб’єктів, що забезпечує співробітництво й розвиток. Так, наприклад, закон України “Про кінематографію” поширено на всіх осіб, які займаються професійною діяльністю у кінематографічній галузі. У статті 9 закону знаходимо, що державна політика у згаданій сфері формується і реалізується центральними органами виконавчої влади [3].

У статті 9 закону України про кінематографію надано нам перелік державних обов’язків щодо мистецтва, а також сприяння розвитку “освіти, творчому вдосконаленню у сфері кінематографії, сприяє поширенню

кінематографічної культури, розвитку кінематографічної діяльності, популяризації кінематографії” [5].

Основи законодавства України про культуру від 14 лютого 1992 року [24], закон про підприємницьку діяльність [8], про некомерційні організації [27] – основні механізми впливу держави на професійне та аматорське мистецтво. Вони визначають організаційні та економічні засади культурного розвитку, окреслюють регулювання суспільних відносин в сфері поширення кінцевого культурного продукту.

Верховна Рада України статтею 85 Конституції України затвердила пріоритетні напрямки і цільові програми розвитку культури, приділено увагу розширенню культурної інфраструктури, матеріальному і фінансовому забезпеченню культурних закладів та підприємств [16].

Як наслідок, автор даної наукової статті вважає, що зміст державного управління професійним і аматорським мистецтвом в Україні полягає у прийнятті законодавчих актів, державних рішень, які спрямовують розвиток і допомогу держави професійним і аматорським мистецьким об’єднанням. Потреба у створенні системи органів управління професійним і аматорським мистецтвом, визначення їх пріоритетних компетенцій і завдань – є заходами, що втілюють своєю законодавчою діяльністю державне управління. Останнім часом вже відбувається розгляд Верховною Радою, Президентом, Кабінетом Міністрів найважливіших питань щодо професійного мистецтва, наприклад, збільшення фінансування національного кіновиробництва. Держава виділяє цільові кошти на фінансування конкретних мистецьких заходів і галузей.

Необхідною складовою державного управління у мистецькій сфері є побудова мистецьких установ широкого призначення з урахуванням широкого спектру регіональної специфіки. Розробка проектів цільових державних програм є прерогативою саме Міністерства культури України. Даним державним органом розглядаються пропозиції розвитку з правової точки зору і податкової політики. Міністерство культури може прогнозувати і координувати

виставкову, конкурсну, гастрольну, фестивальну, концертну діяльність професійних і аматорських спілок, заохочувати благодійників та спрямовувати їх на розвиток культури і мистецтв на міжнародному рівні. Організація бухгалтерського обліку, статистичної звітності, контрольно-ревізійної роботи здійснюється органами виконавчої влади.

Інтеграція України у культурний процес світу, поширює співробітництво окремих митців, культурних підприємств з колегами за межами нашої країни. Організація популяризації надбань української культури відбувається саме у такий царині. Отже, на основі вивченого законодавства можемо зобразити державне управління культурою такою схемою (Рис. 1.):

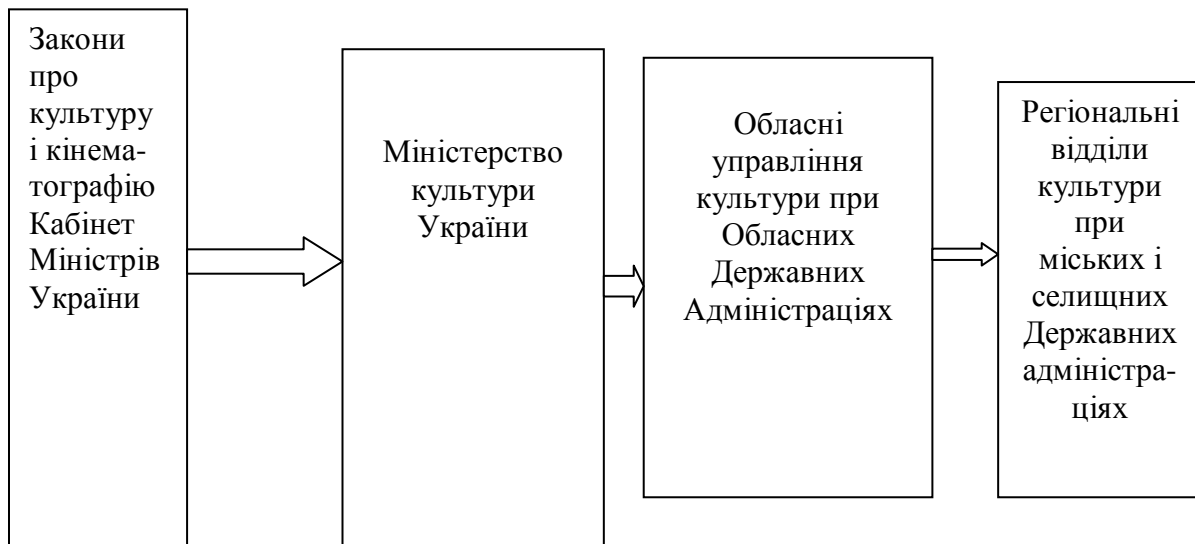

Рисунок 1 – Державне управління культурою

Висновки і пропозиції.

Вивчивши основні закони регулювання державної політики, які викладені на офіційних законотворчих веб-сайтах, можна зробити висновок, що реалізація державної політики професійного та аматорського мистецтв здійснюється Конституцією України, законом України про культуру, які регламентують діяльність у мистецькій сфері. Верховна Рада України сприяє створенню, використанню і розповсюдженню культурних цінностей, культурної спадщини та культурних благ. Держава сприяє утвердженню гуманістичних ідей, високих

моральних засад у суспільному житті та забезпечує свободу творчості, захист авторського права і прав інтелектуальної власності гарантує права громадян у сфері культури.

Діяльність творчих спілок сприяє розвитку у галузі національної культури і мистецтва. Творчі спілки створюють умови для творчої праці, підвищення професійного, наукового та загальнокультурного рівня, виховання творчої молоді. Здійснюють пошук талантів серед молоді та сприяють їх творчому розвитку. За останні роки виникла ще одна кризова проблема, яка була викликана падінням економічних показників, зменшення фінансування професійного і аматорського мистецтв.

Розвиток українського мистецтва, яке може бути конкурентоздатним, відіграє особливу роль, одночасно з тим виступає могутнім стимулом об'єднання нації. Яскравим прикладом реалізації державної політики аматорського та професійного мистецтв я вважаю діяльність спілки кінематографістів України, яка веде пошук талановитої молоді, сприяє духовному розвитку і створенню умов для розкриття їхнього творчого потенціалу. Допомогає у створенні організацій молодих кінематографістів і працівників телебачення. Встановлює власні спеціальні стипендії для студентів, які опановують засади екранних мистецтв у вітчизняних та зарубіжних учбових закладах. Творчі спілки є складовою культурної асоціації держави. Також існує обов'язок держави надавати творчим спілкам дотації та забезпечувати державне замовлення і взаємну підтримку державною владою та мистецьких суб'єктів, що забезпечує співробітництво й розвиток. Отже, пропонуємо таку схему напрямів реалізації державної політики професійного та аматорського мистецтва:

Рисунок 2 – Напрями реалізації державної політики професійного та аматорського мистецтва

Список використаних джерел

1. Адміністративне право України / Ю.П. Битяк, В.М. Гарашук, О.В. Дьяченко та ін. – К.: Юрінком Інтер, 2007. – 544 с.
2. Баштанник В. Структурні характеристики та тенденції організаційного розвитку національних систем публічного управління в умовах сучасних євроінтеграційних процесів / В. Баштанник // Вісник Української Академії державного управління при Президентові України. – 2009. – № 1. – С. 5-24.
3. Закон України “Про кінематографію” [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/9/98-вр>.
4. Закон України “Про культуру”. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2778-17>.
5. Закон України “Про кінематографію”. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/9/98-вр>.
6. Про некомерційні організації. – [Електронний ресурс]. – Режим

доступу: http://www.culip.com.ua/dt_cult_zakon1_u.html.

7. Закон України “Про освіту”. Стаття 4. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>].

8. Закон України “Про підприємницьку діяльність”. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/698-12>.

9. Закон України “Про центральні органи виконавчої влади” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3166-17>.

10. Закон України про культуру [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2778-17>.

11. Закон України “Про телебачення і радіомовлення”. Стаття 4. – [Електронний ресурс] – Режим доступу. – URL: <http://consultant.parus.ua/?doc=01A5773CB9>.

12. Кіновідеопрокат. – [Електронний ресурс] – Режим доступу. – URL: http://ubileiniy.ks.ua/ru/kp_kinovideoprokat.

13. Колодій Ю.С. Функціональний підхід до індикативного управління розвитком будівельної галуззі // зб.наук.праць “Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип.20.7. – С. 172-177.

14. Кононова І.В. Аналіз підходів до управління підприємством в сучасних умовах // Зб. наук.праць НАН України “Прометей”. – 2013. – №1 (40). – С. 146-151.

15. Конституція України. – [Електронний ресурс] – Режим доступу. – URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%801>

16. Конституції України. Стаття 85. – [Електронний ресурс] – Режим доступу. – URL: https://urist-ua.net/%D0%B7%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%B8/%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%82%D1%83%D1%86%D1%96%D1%8F_%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8/%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F_85/.

17. Крупник Л.О. Державна політика у сфері українського професійного мистецтва (1965–1985): Автореф. на здобуття наук. ступеня канд. історичних наук: 07.00.01 / Л.О. Крупник; Нац. ун-т “Львівська політехніка”. – Львів, 2003. – 21 с.

18. Кузьмін О., Петришин Н., Сиротинська Н. Нова парадигма побудови систем менеджменту // Науковий вісник “Демократичне врядування”. – Вип. 6. – 2010. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/visnik6/fail/Syrotynska.pdf.

19. Культурологія: теорія та історія культури. Вид. 3-тє, перероб. та доп. / За ред. І.І. Тюрменко. – Київ: Центр учбової літератури, 2010. – 370 с.

20. Лук'янець Г.І. Особливості сучасного маркетингу кінопродукції України // Економіка в контексті інноваційного розвитку: стан та перспективи: матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Ужгород, 12-13 лютого 2016 р.) / За заг. ред.: М.М. Палінчак, В.П. Приходько, А. Кгynski. – У 2-х частинах. – Ужгород: Видавничий дім “Гельветика”, 2016. – Ч. 2. – 159-162.

21. Мельник А.Ф. Державне управління / А.Ф. Мельник, Щ.Ю. Оболенський, А.Ю. Васіна. – К.: Знання, 2009. – 582 с.

22. Національна стратегія розвитку кіноіндустрії України на 2015-2020 роки (проект). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: dergkino.gov.ua/media/Strategy.doc.

23. Основи законодавства України про культуру від 14 лютого 1992 року. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2117-12>.

24. Основи законодавства України про культуру. Стаття 22. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [<https://zakon.help/law/2778-VI/edition25.02.2016/page2>].

25. Петровський П.М. Гуманітарна парадигма в системі державного управління [Рукопис]: дис.... д-ра наук з держ. упр.: 25.00.01 /

П.М. Петровський. – Нац. акад. держ.упр. при Президентові України. – Київ, 2010. – 417 с.

26. Петрушенко М. Культурі потрібні менеджери / М. Петрушенко // Урядовий кур'єр. – 2012. – 2 лютого. – С. 3.

27. Про некомерційні організації [Електронний ресурс] // Канадсько-Український законодавчий і міжурядовий проект. – Режим доступу: http://www.culip.com.ua/dt_cult_zakon1_u.html.

28. Спілка кінематографістів України. – [Електронний ресурс] – Режим доступу. – URL: <http://www.ukrkino.com.ua/about/spilkanews/?id=6333>.

29. Черноног Р. А. Держава і громадянське суспільство : соціокультурні аспекти розвитку, спец. 09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії здоб. канд. філософ. наук, Київ, 2003. – 19 с.

30. Чернобай Л.І. Дума О.І. Теоретичні основи формування процесно-структурованого підходу у менеджменті // Національний університет Львівська політехніка [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://ena.lp.edu.ua>.

31. Щербакова І.М. Філософія подолання духовної кризи особистості засобами освіти в період глобалізації та інформатизації революції: Автореф. дис... канд. філософ. наук: 09.00.10 / І.М. Щербакова; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова – Київ, 2011. – 22 с.

УДК 352.075

Михайлов В.М., канд. наук держ. упр.,
Виноградчий В.І., д-р. екон. наук, доцент,
Пруський А.В., канд. техн. наук, доцент,
Мірко Н.В., канд. наук держ. упр.,
Романюк Н.М.

ДОСВІД ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ І РОЗВИТКУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В КРАЇНАХ ЄС

У статті розкрито особливості процесів формування базових одиниць адміністративно-територіального устрою у країнах-членах ЄС: Італії, Франції, Словаччині. Досліджено процеси пошуку оптимальної форми забезпечення функцій місцевого самоврядування. Визначено закономірності посилення субнаціональних рівнів управління за різними схемами. Розкрито ключові аспекти практичного досвіду об'єднання і посилення локального рівня управління у центральноєвропейських та окремо в постсоціалістичній країнах. Визначено перспективи реалізації широкого спектру повноважень місцевими органами самоврядування через механізми міжмуніципального співробітництва. Досліджено особливості адміністративно-територіальних перетворень у країнах-членах ЄС: Італії, Франції, Словаччині, які призвели до посилення різних субнаціональних рівнів – локального та регіонального. Розглянуто регіональний розвиток як об'єкт регіонального, національного та наднаціонального управління.

Ключові слова: децентралізація, місцеві органи управління країн-членів ЄС, місцеве самоврядування, укрупнення адміністративно-територіальних одиниць, міжмуніципальне співробітництво.

Постановка проблеми. Реформа децентралізації управління в Україні,

яка була проголошена, як одна з основних для зміни старої неефективної системи та підвищення участі громад в управлінні державою, наразі перебуває у невизначеному стані, що не дає підстав у найближчому майбутньому очікувати її якісних позитивних результатів. Слід зазначити, що децентралізація управління не є панацеєю і гарантією швидкого покращення якості життя населення у громадах, проте вона суттєво розширює можливості для кращого забезпечення різних територіальних спільнот необхідними послугами та більш якісного використання місцевих ресурсів. Тому обравши найбільш відповідну особливостям країни модель децентралізації вже у середньостроковій перспективі можна очікувати якісних позитивних результатів.

Загалом у більшості країн-членів ЄС в останні десятиліття відбулися процеси посилення субнаціональних рівнів управління, проте за різними схемами. Розглядаючи започатковану ініціативу укрупнення територіальних громад в Україні, доцільно звернути увагу на подібні заходи, які були проведені в багатьох країнах-членах ЄС, зокрема, шляхи об'єднання і посилення власне локального рівня управління.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Важливість вказаної проблеми закономірно привертає до неї великої кількості вітчизняних та зарубіжних вчених. В Україні питанням дослідження проблематики децентралізації публічної влади та органів місцевого самоврядування присвячено праці відомих вітчизняних та зарубіжних вчених таких, як О. Бориславська, Т. Бутурлакiна, Ж. Ведель, Т. Васильєва, П. Ворона, Ю. Ганущак, І. Заверуха, Е. Захарченко, О.Коротич, А. Лелеченко, О. Лисенко, І. Пахомов, В. Романюк, Д. Ткач, А. Ткачук, М. Штатина.

Формування мети. Моделі децентралізації можуть бути різними, про що свідчить емпіричний досвід європейських країн. Тому метою статті є виявлення основних закономірностей трансформації системи місцевого самоврядування у країнах-членах ЄС та обґрунтування системних елементів процесу здійснення

децентралізації управління в Україні.

Виклад основного матеріалу. Місцеве самоврядування, що є важливою ознакою демократії будь-якої держави, має специфічну форму у кожній із них. Саме через місцеве самоврядування найповніше може бути реалізована ідея здійснення влади безпосередньо народом, вирішення питання взаємодії особи, територіальної громади, органів влади. Без координації їх діяльності неможливо вирішити тих завдань, що виникають перед органами місцевого самоврядування.

Здійснюючи децентралізацію, європейські держави так чи інакше стикалися із проблемою вдосконалення свого адміністративно-територіального устрою, але по-різному підходили до її розв'язання. Так, деякі з них проводили відповідні реформи адміністративно-територіального устрою, інші лише частково змінювали певні його елементи або взагалі не проводили жодних змін. Оскільки для багатьох європейських держав, які мали на меті децентралізацію чи автономізацію громад, характерною була відсутність у місцевих органів влади достатньої територіальної, демографічної і матеріальної бази для надання належного рівня публічних послуг і утримання сучасних громад – численні реформи публічної адміністрації в таких країнах розпочиналися з укрупнення адміністративно-територіальних одиниць, створення різноманітних регіональних форм управління [9].

Після політичних потрясінь 1989 і 1990 рр. у всіх країнах перехідного періоду розпочалися, хоча з різною інтенсивністю, трансформації адміністративної, економічної й інших систем. Насправді, сам по собі “перехідний період” – це процес руху від централізовано-контрольованої, командної економіки в напрямі створення політично, економічно і адміністративно децентралізованих структур [12].

Місцеве самоврядування, що є важливою ознакою демократії будь-якої держави, має специфічну форму у кожній із них. Саме через місцеве самоврядування найповніше може бути реалізована ідея здійснення влади

безпосередньо народом, вирішення питання взаємодії особи, територіальної громади, органів влади. Без координації їх діяльності неможливо вирішити тих завдань, що виникають перед органами місцевого самоврядування.

Важливою складовою децентралізаційних процесів є територіальна організація нижчого рівня (громад). Так, Закон Італійської Республіки про устрій місцевих автономій, що був прийнятий у 1990 р., спрямований на оптимізацію розмірів адміністративно-територіальних одиниць, ліквідацію малочисельних ланок, які не володіли достатніми фінансовими ресурсами для вирішення нагальних проблем [3].

Нові комуни, згідно із вказаним Законом, можуть створюватися в Італії за наявності не менше 10 тисяч жителів, провінції – не менше 200 тисяч жителів. Законом було передбачено і фінансові стимули для об'єднання й подальшого злиття комун із населенням чисельністю менше 5 тисяч жителів, або для їх приєднання до більших комун.

Запровадження децентралізації у Франції відбувалося без зміни карти адміністративного поділу. Існуючий нині адміністративно-територіальний устрій Франції є результатом тривалої еволюції території держави під впливом різноманітних чинників.

З досвіду наполеонівської Франції, департаменти, створені Наполеоном, існують досі – причому з такими самими межами, як і двісті років тому. Створюючи нові адміністративні одиниці, Наполеон намагався зробити так, щоб імператорський представник міг би верхи за день дістатися до найдальшої точки свого департаменту й повернутися назад. Для чого ж імператорський ставленник мав постійно інспектувати “гради і весі”? Тому, що Наполеоном вважав: “...усі регіони тяжіють до сепаратизму за визначенням. Розумієте? За визначенням!”. Саме через таку якість регіонів Наполеон розділив Францію на 96 департаментів, кожен з яких був достатньо потужним, щоб концентрувати ресурси для виконання певних точкових завдань, але при цьому залишався надто слабким, щоб оголосити незалежність.

З другої половини ХХ ст. у Франції розпочався процес децентралізації влади, який триває й досі, проте існуючий територіальний устрій зберіг традиції, що були закладені у ХVІІІ ст.

Реформи переважно стосувалися зміни статусу територіальних утворень, часткового їх укрупнення. СGET (Генеральна Комісія з питань територіальної нерівності) – організація, що створена для цілей державного планування землекористування в післявоєнний період, яка наразі також опікується політикою розвитку населених пунктів Франції, сприяє забезпеченню рівного розвитку територій, у тому числі найвідсталіших сільських і міських територій у регіонах.

Очевидно, що за умов існування значної кількості невеликих комун реалізація управлінських повноважень у деяких сферах вимагає співпраці між ними. Тому досить поширеними у Франції є об'єднання муніципальних рад. Поряд із досить широкими можливостями комун у вирішенні питань місцевого значення (щодо самостійного формування виконавчих органів на місцях), незважаючи на відсутність у комуні офіційного представника уряду, у Франції існує досить жорстка система контролю за діяльністю комун. Уряд через своїх представників, префекта та супрефекта, може призупиняти виконання рішень муніципальних рад у разі їх невідповідності законам [8].

Упродовж багатьох років у Франції дискутується питання щодо ліквідації дрібних і не завжди дієвих сільських комун, чисельність населення яких становить іноді всього лише кілька десятків чоловік. Проте державна політика з цього питання є досить виваженою і аж ніяк не радикальною. Жодних кардинальних рішень щодо ліквідації чи злиття дрібних сільських комун досі прийнято не було. Натомість законодавство створює можливості для різних форм кооперації комун, створення їх об'єднань для реалізації окремих повноважень та здійснення тих чи інших економічних та соціальних проектів. Так, Закон про об'єднання та консолідацію комун від 16 червня 1971 р. передбачив можливість злиття комун та утворення ними спільних органів

місцевого самоврядування. Передбачається обов'язкове проведення консультативного опитування мешканців комун з цього питання, що проводиться за ініціативою як органів місцевого самоврядування, так і префектів. Законом від 12 липня 1999 р. передбачено додаткову державну фінансову підтримку тим комунам, що об'єдналися з іншими. Проте модифікована система публічної адміністрації Франції залишилася однією із найбільш фрагментарних у Європі. Так, управлінські функції розосереджено по органах місцевого самоврядування у понад 36000 комун. Існування такої значної кількості комун у Франції зумовлене історичними, географічними, економічними та іншими причинами. Під час децентралізаційних реформ на цей рівень публічної адміністрації було передано більшість важливих повноважень щодо забезпечення життєдіяльності територіальних колективів та жителів комун (надання різноманітних соціальних послуг, реєстрація цивільного стану, муніципальна поліція, мережі автошляхів на території комуни, початкові школи, освітня та культурна діяльність, повноваження у сфері міського та земельного планування тощо). Державою також було надано необхідні для виконання цих функцій ресурси (місцеві податки, державні субсидії та ін.). Проте виконання цих завдань на практиці продемонструвало низку проблем та труднощів, а також призвело до дискусій щодо життєздатності малих сільських комун. Так, правовий статус усіх комун є однаковим, проте можливості виконувати надані їм повноваження на однаково високому рівні є різними. З 36 565 комун, що існують у Франції, 27 794 (що становить близько 80%) мають менше 1000 населення. Водночас 98% комун має населення чисельністю менше 10 тисяч осіб. Зрозуміло, що невеликі розміри території, мала чисельність населення окремих комун обмежують їх ресурси, а відтак і можливості належно здійснювати самоврядні повноваження без допомоги (передусім, фінансової) з боку держави. Натомість активні міські центри мають достатній обсяг ресурсів, ефективну систему адміністрації та як формально, так і фактично є автономними в управлінні довіреними їм сферами

[8].

Принципово відмінні можливості щодо реалізації управлінських функцій мають три види населених пунктів, які існують у сільській місцевості: малі міста (налічують менше 20 тисяч жителів), міста, де наявні базари (1000–15000 жителів), малі села (менше 1000 жителів). Малі села не мають ані необхідних ресурсів, ні інфраструктури, потрібної для надання тих публічних послуг, що повинні надаватися комунами згідно з їх функціональним призначенням.

Ця проблема вирішується двома шляхами:

по-перше, широкий спектр послуг населенню малих сіл надають комуни інших видів, використовуючи при цьому власну інфраструктуру (школи, лікарні, супермаркети, освітньо-культурні заклади тощо);

по-друге, центральний уряд фінансово допомагає комунам малих сіл через механізми фінансового регулювання [8].

Питання щодо укрупнення комун у Франції порушувалося неодноразово, проте жодних радикальних заходів не проводилося. Натомість уряди вдавалися до різноманітних дій з тим, щоб стимулювати міжкомунальну співпрацю, в тому числі і шляхом фінансової підтримки. В результаті цього у Франції почали створюватися “комуни комун”, кількість яких зросла з 193 у 1993 р. до 1 349 у 1999 р. Такі утворення мали різноманітні форми та юридичний статус і, відповідно, потребували певної уніфікації. З цією метою законом від 1999 р. було чітко визначено три можливі форми міжкомунальної співпраці, кожна із яких має відмінний правовий статус та специфічну податкову базу. І вже з 1 січня 2002 р. було утворено 14 регіонів метрополій, 120 агломерацій та 2033 об’єднання комун. Загалом такі об’єднання покривають 75% населення Франції [8].

Успіх реформи залежить від успішного вирішення таких проблем:

вплив злиття на визначення нових регіонів та їх зміцнення;

підтримка регіонів/метрополій, які динамічно розвиваються, конкурують, особливо у плані економічного розвитку;

здатність метрополій до сталого розвитку та його поширення на сільські та віддалені приміські райони.

На додачу, реформа передбачає розширення участі громадян, що включає:

інформування громадян і врахування їхніх коментарів у процесі прийняття рішень (у Франції за це відповідає Національна комісія з публічних дебатів (CNDP));

залучення громадян до проектів розвитку або використання обладнання в національних інтересах, що чинять істотний вплив на довкілля та мають значні соціально-економічні наслідки;

залучення громадян до розробки, реалізації та оцінки заходів, які впливають на життя громади, шляхом створення окружних рад: кожен муніципалітет з чисельністю населення понад 80 000 жителів має окружну раду;

створення Громадських рад, особливо у відсталих громадах, що сприяє залученню громадян шляхом обміну знаннями та гарантування представництва їх інтересів у всіх керівних органах, а також забезпечення можливості подання пропозицій та ініціатив, які стосуються потреб громадян;

проведення місцевих референдумів, де громадяни можуть вирішувати долю проектів місцевого значення. Завдяки місцевому референдуму з громадської ініціативи громадяни можуть організувати обговорення заходів з муніципального розвитку.

Унітарна парламентська республіка Словаччина, сусідня з Україною країна, з 1 травня 2004 р. є повноправним членом Європейського Союзу.

На сьогодні Словаччина має дворівневу систему адміністративно-територіального поділу, яку складають вісім країв та 79 округів. Крім того, існує поділ на територіальні самоврядні одиниці: вісім самоврядних країв, чії межі збігаються з межами країв, та населені пункти – села і міста.

Реформування місцевого самоврядування Словаччини було довгим і

проблематичним, адже проект не мав підтримки більшості представників політичних сил країни. Тому уряд Словаччини виявив ініціативу в здійсненні реформи системи державного управління. Спочатку він розробив концепцію цієї реформи, що була схвалена на його засіданні в 2000 р. [6].

Уряд країни не виносив цю концепцію на розгляд Народної Ради Словаччини, оскільки не був упевнений в тому, що концепцію підтримають опозиція та деякі партнери по коаліції. Таким чином, уряд взяв на себе відповідальність за проведення реформи, яка базувалася на трьох складових комплексної модернізації державного управління:

по-перше, децентралізація влади, яка включала передачу повноважень на рівень місцевого самоврядування. Передбачалося також впровадження принципів фіскальної децентралізації, підготовку системних змін в охороні здоров'я, освіті, соціальній сфері, культурі та транспорті;

по-друге, територіальна реформа, в результаті якої створено другий рівень місцевого самоврядування і тим самим розв'язувалися проблеми організації або об'єднання невеликих селищ;

по-третє, адміністративна реформа, що передбачала реорганізацію державного управління шляхом вдосконалення системи виборів до органів місцевого самоврядування та визначення відповідних механізмів, що ґрунтувалися на принципах законодавства та настановах державного управління Європейського Союзу [7].

Ця концепція стала основою для політичної угоди між партіями владної коаліції, представниками місцевого самоврядування (Союз міст і сіл Словаччини та Унія міст Словаччини) і громадських об'єднань.

У 2001 р. розбіжності в поглядах щодо концепції територіальної реформи Словаччини між депутатами владної коаліції у парламенті мало не призвели до розколу уряду. І тільки після виборів 2002 р. новий сформований уряд розпочав процес децентралізації влади.

Кроки реформи проходили таким чином:

1998 р. – уряд Словаччини затвердив Концепцію децентралізації, яка стала базовим документом, на основі якого було здійснено і здійснюється перерозподіл повноважень, відповідальності та бюджетних фондів між державою, територіальними громадами та територіальними одиницями більш високого рівня;

2002 р. – на базі концепції реформування державного управління було запроваджено другий виборний рівень територіального самоврядування; у грудні Народна Рада Словаччини прийняла програмну заяву уряду щодо реформ місцевого самоврядування у напрямку децентралізації державної влади;

2003-2004 рр. – ухвалений “Проект подальшого впровадження децентралізації державної влади”;

у травні 2003 р. парламент Словаччини ухвалив “Проект децентралізації державної влади на 2003-2006 роки”, який став підґрунтям для підготовки і впровадження відповідних законів; близько 400 повноважень центрального уряду було передано місцевому рівню селищ та територіальних одиниць вищого рівня;

з 1 січня 2005 р. була запроваджена нова система фінансування місцевого самоврядування – фіскальна децентралізація.

Конституція Словацької Республіки, ухвалена у 1992 р., основою територіального самоврядування визначає громаду. В цілому ж, місцеве самоврядування складають громади та територіальні одиниці більш високого рівня (ст. 64). Відповідно до ст. 65, адміністративні одиниці місцевого самоврядування є юридичними особами, які самостійно ведуть господарство з власним майном та власними фінансовими коштами. Також Конституція визначає право громади на об’єднання з іншими громадами задля забезпечення спільних інтересів; аналогічне право надано й територіальним одиницям більш високого рівня (ст. 66) [6].

Після завершення адміністративно-територіальної реформи у Словаччині виникло близько трьох тисяч населених пунктів (міст та сіл) і було створено 8

країв, які діляться на 79 округів. Райони складають громади, яких налічується 2891. З них 130 є містами, інші – сільськими громадами. Останні, у свою чергу, утворюються з кадастрових районів. Територіальне самоврядування Словаччини здійснюється на зборах громади, на місцевому референдумі, органами громади (представництво громади та старости громади) або органами територіальної одиниці більш високого рівня.

Обов'язки та обмеження при здійсненні територіального самоврядування можуть також регламентуватися міжнародними договорами [12]. Держава ж може втручатися у діяльність громад виключно у порядку, встановленому законом. Що ж до питань розмежування повноважень між місцевими та центральними ланками влади, то за останньою залишилося здійснення макроекономічної та валютної політики, митних операцій, податкова служба, вища освіта, внутрішня безпека, оборона, пожежна безпека, судова система, функціонування транснаціональних магістралей (автобани та дороги першого класу), аеропортів, охорона навколишнього середовища [6].

До власних функцій органів місцевого самоврядування відносять місцеві комунікації, міський транспорт, житло, збір місцевих податків та зборів, забезпечення роботи водоканалу та водоводу, місцева поліція, поліклініки та окремі спеціалізовані лікарні, культурні заклади, дошкільні та позашкільні заклади, комунальні відходи, озеленення та догляд за чистотою довкілля, розвиток населеного пункту тощо. Як правило, свої функції муніципалітети реалізують самостійно. Держава не втручається і не контролює використання коштів при їхній реалізації. Державна влада може здійснювати вплив на органи місцевого самоврядування лише через прийняття законодавчих актів, адже вона не має в своїй компетенції жодних адміністративних інструментів впливу [6].

Зазначимо, що окремі функції муніципалітети можуть здійснювати спільно. Як правило, це стосується великих інфраструктурних проектів, як то розвиток водного господарства, утилізація відходів, технічне обслуговування.

Найбільш успішною, на думку фахівців, була словацька реформа з

децентралізації бюджетної системи. Відтоді 70% доходів та витрат муніципалітетів ґрунтуються на власних джерелах, а решту становлять цільові дотації з державного бюджету. Так, відповідно до чинних норм, 70,3% податку на прибуток фізичних осіб передано органам місцевого самоврядування, 23,5% залишається бюджетам вищих територіальних одиниць і лише 6,2% надходить до державної казни [9].

Словаччиною була обрана так звана “роздільна модель” публічного адміністрування, яка організована на трьох рівнях: муніципалітет – край – держава. Ключовим принципом побудови даної моделі є високий рівень автономії різних її ланок, їхня фінансова самодостатність, відсутність відносин субординації між ними та максимальна децентралізація повноважень та відповідальності.

Висновки.

В багатьох країнах ЄС потреба в децентралізації виникла у зв'язку із широкими процесами лібералізації, приватизації і реалізації ринкових реформ.

В основу правового регулювання функцій та повноважень місцевого самоврядування більшості зарубіжних держав покладено принцип субсидіарності, що є визнаним на загальноєвропейському рівні.

Компетенції органів місцевого самоврядування європейських держав, засвідчують, що за цим принципом місцеві громади можуть реалізувати лише ті компетенції, які захищені державою шляхом створення механізмів фінансового перерозподілу.

Відповідно до принципу субсидіарності всі повноваження, що не реалізуються на місцевому рівні, переходять до наступного рівня територіального устрою – проміжного та регіонального. Тому територіальне планування потребує об'єднання територій і пошуку варіантів їх рівномірного поділу.

Досвід проведення таких реформ в країнах ЄС, засвідчив важливість адекватного інституційного впорядкування економічного простору держави, що

може призвести до позитивного впливу децентралізації на економічний розвиток не тільки у середньо, а також і в довгостроковій перспективі.

На сьогоднішній день у світі не існує жодної універсальної моделі, чи методології, щодо моделі реформи децентралізації управління, яку б можна в повному обсязі і без змін застосувати в Україні. Результатом децентралізації має стати побудова розвиненої сильної демократичної держави із самодостатнім місцевим самоврядуванням, здатним ефективно вирішувати місцеві проблеми для того, щоб як найкраще забезпечити населення широким спектром публічних послуг.

Міжнародний і зокрема європейський досвід переконливо показує, що дієва децентралізована система територіальної організації публічної влади та управління є невід'ємною складовою сучасної демократичної, правової держави.

Список використаних джерел

1. Бутурлакiна Т.О. Фiнансова децентралiзацiя як фактор економічного зростання регіонів /Т.О. Бутурлакiна, В.Т. Мiнкович // Наук. вісн. Ужгород, ун-ту. Сер.: “Економіка”. – 2010.-№ 31 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/natural/Nvuu/Ekoi/2010_31/statti/4_8.htm.
2. Ведель Ж. Административное право Франции / Ведель Ж.; [пер. с франц. Л.М. Энтина]. – М.: Прогресс, 1973. – 512 с.
3. Васильева Т. А. Реформа государственных институтов в Италии / Т. А. Васильева // Государство и право. – 1993. – № 3. –133 с.
4. Ворона П.В. Місцеве самоврядування України в контексті розвитку представницької влади : монографія / П.В. Ворона. – Полтава: ПУЕТ, 2012. – 341 с.
5. Ганущак Ю. Префекти: уроки Франції для України / Ю. Ганущак. – К.: ІКЦ “Легальний статус”, 2015. – С. 5-42.
6. Гладій В.І. Реформування системи місцевого самоврядування: досвід

Вишеградської групи / В.І. Гладій // Грані. – 2015. – № 12(1). – С. 57-63. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Grani_2015_12%281%29__12.

7. Державне управління і менеджмент: навч. посібник у таблицях і схемах / [Г.С. Одинцова, Г.І.Мостовий, О.Ю. Амосов та ін.; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф., Г.С. Одинцової]. – Х.: ХарПІ УАДУ, 2002. – 492 с.

8. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / [Бориславська О., Заверуха І., Захарченко Е., та ін.]; Швейцарсько-український проект “Підтримка децентралізації в Україні” DESPRO. – К. : ТОВ “Софія”. – 2012. – 128 с.

9. Досвід децентралізації у країнах Європи : зб. док. Пер. з іноз. мов / Заг. ред. В.Б. Гройсмана. – К.: Інститут законодавства Верховної Ради України, 2015. – 766 с.

10. Constitution of the Slovak Republic [Electronic resource] // Sudna rada Slovenskej republiky. F Mode of access: http://www.sudnarada.gov.sk/data/files/527_constitution-of-the-slovak-republic.pdf.

11. The size of municipalities, efficiency and citizen participation. – Local and regional authorities in Europe. – № 56. – Strasbourg: Council of Europe Press The size of municipalities, efficiency and citizen participation. – Local and regional authorities in Europe. – № 56. – Strasbourg: Council of Europe Press.

12. World Bank. Decentralization in the transition economies: challenges and the road ahead, Poverty Reduction and Economic Management Unit, Europe and Central Asia – 2001 – P. 3-11.

УДК: 347.132.15

Потеряйко С.П., канд. військ. наук, доцент,

Барило О.Г., канд. техн. наук, с.н.с.

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО- АНАЛІТИЧНОГО МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

Обґрунтовано напрями удосконалення інформаційно-аналітичного механізму державного управління у надзвичайних ситуаціях.

Визначено, що з метою підвищення спроможності єдиної державної системи цивільного захисту щодо протидії загрозам національній безпеці у сфері цивільного захисту завдання з реагування на надзвичайні ситуації виконувати у взаємодії з іншими складовими сектору безпеки і оборони.

Запропоновано заходи щодо удосконалення інформаційно-аналітичного механізму державного управління у надзвичайних ситуаціях: проводити спільні міжвідомчі навчання із залученням різнорідних органів управління міністерств, на яких покладено завдання щодо запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, використовувати системи імітаційного моделювання для підготовки органів управління до дій у складних умовах надзвичайних ситуацій, впроваджувати в систему управління новітніх інформаційних технологій, розробляти спеціальне математичне програмне забезпечення для вирішення інформаційних та розрахункових задач.

Ключові слова: механізми державного управління, органи управління, надзвичайна ситуація, інформаційне забезпечення, спеціальне математичне і програмне забезпечення, інформаційні та розрахункові задачі, імітаційне моделювання.

Постановка проблеми. Стратегією Національної безпеки України,

затвердженою Указом Президента України „Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року „Про Стратегію національної безпеки України”, визначено актуальні загрози, однією з яких є несформованість сектору безпеки і оборони України як цілісного функціонального об’єднання, керованого з єдиного центру.

Крім того, даним документом передбачено розвиток Державної служби України з надзвичайних ситуацій, що має забезпечити підвищення її спроможності щодо ефективного управління єдиною державною системою цивільного захисту, оснащення сил цивільного захисту сучасними видами техніки, засобами та спорядженням, оптимізацію розміщення її підрозділів, упровадження системи екстреної допомоги населенню за єдиним телефонним номером, підготовки та просвіти населення щодо норм і правил поведінки в умовах надзвичайних ситуацій [1].

У той же час, Стратегією реформування системи ДСНС, схваленою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 25 січня 2017 р. № 61-р, визнано, що існуюча система ДСНС не дає змоги в повному обсязі виконувати покладені на Службу завдання з реалізації державної політики у сфері цивільного захисту, забезпечення належного рівня безпеки життєдіяльності населення, його захисту від надзвичайних ситуацій, пожеж та інших небезпечних подій. Метою Стратегії є реформування системи ДСНС та підвищення її спроможності щодо забезпечення виконання у взаємодії з іншими складовими сектору безпеки і оборони завдань з протидії загрозам національній безпеці у сфері цивільного захисту [2].

Таким чином, законодавством передбачено залучення до реагування на надзвичайні ситуації органів управління та підрозділів інших складових сектору безпеки і оборони України.

Однак, досвід участі Збройних Сил України у ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій свідчить про наявність недоліків у цьому питанні, а саме: недостатній рівень підготовки органів військового управління до

вирішення специфічних завдань під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій; неузгодженість дій органів військового управління і органів управління ДСНС України, інших центральних органів державного управління та місцевого самоврядування, особливо щодо оповіщення про загрозу виникнення надзвичайних ситуацій, непристосованість систем управління Збройних Сил України різних ланок для вирішення завдань з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, недостатній рівень організації взаємодії при вирішенні зазначених питань [3].

Слід відмітити, що упродовж 2017 року в Україні зареєстровано 166 надзвичайних ситуацій. Кількісні показники надзвичайних ситуацій, що виникли у 2017 році, порівняно із 2016 роком наведено у табл. 1 [4].

Порівняно з 2016 роком загальна кількість надзвичайних ситуацій у 2017 році збільшилася на 11,4 %, при цьому кількість надзвичайних ситуацій техногенного характеру зменшилася на 10,7 %, а кількість надзвичайних ситуацій природного та соціального характеру збільшилася на 20,2 % та 125 % відповідно. Також, у 2017 році спостерігається зменшення кількості загиблих і постраждалих у НС – на 6 % та 50,6 % відповідно [4].

Таблиця 1

Кількісні показники надзвичайних ситуацій,
що виникли у 2017 році, порівняно із 2016 роком

Дані про надзвичайні ситуації	2016 рік	2017 рік	Зменшення (збільшення), у відсотках
Загальна кількість НС:	149	166	+ 11,4
у тому числі:			
Техногенного характеру	56	50	- 10,7
Природного характеру	89	107	+ 20,2
Соціального характеру	4	9	+ 125,0
у тому числі за рівнями:			
Державного рівня	1	2	+ 100,0
Регіонального рівня	9	8	- 11,1
Місцевого рівня	64	69	+ 7,8
Об'єктового рівня	75	87	- 16,0
Загинуло людей внаслідок НС	183	172	- 6,0

Постраждало людей внаслідок НС	1805	892	- 50,6
Матеріальні збитки від НС, тис. грн.	265 306	896 804	+ 238,0

Таким чином, кількість надзвичайних ситуацій за останні роки в Україні не зменшується, що змушує Уряд залучати до їх ліквідації різноманітні формування зі складу структур сектора безпеки і оборони.

Отже, виникла проблема, що полягає у протиріччі між зростаючою кількістю надзвичайних ситуацій, до ліквідації яких залучаються сили та засоби зі складу структури сектору безпеки і оборони, та недостатнім рівнем оперативності і взаємодії під час організації та реагування на надзвичайні ситуації між різноманітними органами управління. Витоки окресленої проблеми криються, на нашу думку, в недоліках інформаційно-аналітичного механізму державного управління, який потребує удосконалення.

Аналіз останніх досліджень. Проблематика державного управління в цілому, і державного управління у сфері цивільного захисту – зокрема, залишається у колі уваги науковців.

Системному розробленню проблем забезпечення цілісності організаційно-управлінського контексту функціонування і розвитку організаційної діяльності персоналу органів державної влади присвячено роботу А. Рачинського, який розробив і застосував нові функціональні інструменти, здатні забезпечити найвищу результативність та ефективність діяльності управлінського апарату органів державної влади [5].

На думку Д. Неліпи необхідно створювати інноваційну систему прийняття рішень, яка, з одного боку, дозволяла б перетворювати існуючі розбіжності між інтересами держав-членів Європейського Союзу на джерело подальшого розвитку європейських інтеграційних процесів, а, з іншого, – приймати збалансовані стосовно цих же інтересів рішення [6].

Р. Войтович зазначає, що в умовах запровадження новітньої моделі децентралізації державного управління зростає потреба утвердження нових підходів до формування високопрофесійних державно-управлінських кадрів,

здатних просувати ефективну політику побудови сильної та прагматичної держави з огляду на сучасні. Тому, вважає автор, в сучасних умовах суспільного розвитку особлива увага має приділятися нарощенню інтелектуального потенціалу державно-управлінських кадрів, який би відповідав потребам державно-управлінської практики і був здатен забезпечити динамічний та потужний розвиток держави [7].

С. Андреев розв'язав актуальну наукову проблему щодо теоретико-методологічного обґрунтування інституціональних засад розвитку державних систем цивільного захисту в умовах, що динамічно змінюються, актуальність якої зумовлюється практичною необхідністю розбудови в Україні вказаних систем, сформованих на якісно новій концептуальній та інституціональній основі [8].

В. Котковським здійснено теоретичне обґрунтування об'єктивних передумов прийняття управлінських рішень у системі державного управління, розроблено орієнтовну функціональну структуру інформаційно-аналітичного забезпечення прийняття державно-управлінських рішень, запропоновано напрями вдосконалення роботи з інформацією у процесах розроблення і прийняття управлінських рішень [9].

В. Ніколаєв теоретично обґрунтував та розробив практичні рекомендації щодо вдосконалення механізмів державного управління інформаційно-аналітичною діяльністю, удосконалив структуру інформаційно-аналітичної діяльності органів виконавчої влади за рахунок визначення мети, суб'єктів, об'єктів та змісту робіт, що виконуються [10].

О. Додонов, В. Путятін, В. Валетчик розглянули проблемні питання щодо інформаційно-аналітичної підтримки прийняття управлінських рішень, застосування сучасних інформаційних технологій і організації інформаційного забезпечення аналітичної обробки інформації. Автори стверджують, що ефективну інформаційно-аналітичну підтримку прийняття управлінських рішень в інтересах стійкого розвитку організації здатні забезпечити системи

автоматизації аналітичної і прогностичної діяльності фахівців організації, що організують процеси збору, збереження й обробки інформації. Розробка таких інформаційно-аналітичних систем вимагає: створення і ведення єдиної інформаційної бази підтримки адміністративної (управлінської) діяльності організації, створення і впровадження нових форм і методів управління організацією на основі сучасних інформаційних технологій [11].

Однак, вважаємо, що напрями удосконалення інформаційно-аналітичного механізму державного управління у надзвичайних ситуаціях потребують окремого дослідження.

Постановка завдання. Метою наукової статті поставлено визначити напрями удосконалення інформаційно-аналітичного механізму державного управління у надзвичайних ситуаціях.

Виклад основного матеріалу. Для того, щоб система управління цивільного захисту у надзвичайних ситуаціях успішно виконувала свої функції, робота усіх її підсистем повинна бути ретельно організована. Зважаючи на те, що основним матеріалом, з яким працює система управління є інформація, для успішного її функціонування необхідно створювати єдине інформаційне поле. Досвід роботи системи управління цивільного захисту при ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій свідчить, що системи автоматизації управління, які застосовувалися для збору, обробки та зберігання інформації не склали цілісної системи, оскільки вони були не уніфіковані, технічно, інформаційно і програмно несумісні між собою.

В роботі спеціальне математичне і програмне забезпечення трактується як сукупність спеціальних програм регулярного використання, якими оснащується ПЕОМ у складі автоматизованих робочих місць для підвищення ефективності роботи посадових осіб органів управління за рахунок автоматизації підготовки та вирішення конкретних прикладних (спеціальних) задач [3].

Його вплив на інформаційне забезпечення роботи органів управління у

надзвичайних ситуаціях може визначатися як їх спроможність вирішувати інформаційні, розрахункові задачі, здійснювати моделювання дій щодо ліквідації надзвичайної ситуації автоматизованим способом. Аналіз досвіду ліквідації надзвичайних ситуацій дозволяє стверджувати, що органам державного управління під час планування заходів з реагування на надзвичайні ситуації необхідно вирішувати значну кількість інформаційних та розрахункових задач.

На основі аналізу функцій та завдань органів управління у надзвичайних ситуаціях з урахуванням матеріалів, що наведено у [3], уточнено та обґрунтовано перелік інформаційних та розрахункових задач для подальшого розроблення спеціального математичного і програмного забезпечення щодо їх автоматизованого вирішення, а саме:

облік стану готовності органів управління та сил цивільного захисту, призначених для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, інформаційно-аналітичне та розрахункове обґрунтування рекомендацій щодо їх підтримки (облік, накопичення ресурсів, наявність і стан матеріально-технічного забезпечення, маршрутів виходу в прогнозовані райони надзвичайних ситуацій);

інформаційно-розрахункове обґрунтування пропозицій у річні і перспективні плани готовності органів управління та підрозділів цивільного захисту до дій за призначенням;

формування даних та інформаційно-розрахункове обґрунтування пропозицій у плани підготовки і накопичення ресурсів для забезпечення органів управління та підрозділів цивільного захисту;

підготовка даних для планування застосування підрозділів цивільного захисту за призначенням;

облік даних і обґрунтування пропозицій щодо забезпечення готовності органів управління та підрозділів цивільного захисту до дій за призначенням;

збір та узагальнення даних про надзвичайну ситуацію, підготовка довідок

про розміри події, матеріальні витрати, наслідки;

підготовка довідок про наявність фахівців, устаткування, матеріально-технічних засобів;

інформаційно-розрахункове обґрунтування рекомендацій щодо організації чергування оперативних груп органів управління;

інформаційно-розрахункове обґрунтування взаємодії між силами і засобами єдиної державної системи цивільного захисту;

інформаційно-розрахункове обґрунтування переміщення органів управління та сил цивільного захисту у визначений район (зону) надзвичайної ситуації;

інформаційно-розрахункове обґрунтування додаткового розгортання сил цивільного захисту (у разі необхідності);

інформаційно-розрахункове обґрунтування термінів надходження, необхідних матеріально-технічних ресурсів, залучення необхідної категорії фахівців до ліквідації наслідків надзвичайної ситуації;

оцінювання стану системи інформаційно-аналітичного забезпечення цивільного захисту та розроблення пропозицій щодо її удосконалення;

прогноз виникнення надзвичайних ситуацій техногенного, природного, соціального характеру (довгостроковий, короткостроковий);

інформаційно-розрахункове обґрунтування раціональної діяльності органів управління та сил цивільного захисту у межах виділеного кошторису щодо фінансування, матеріально-технічного, медичного постачання тощо;

відпрацьовування інформаційно-довідкових документів, наказів, розпоряджень;

вироблення рекомендацій щодо комплектування, оснащення органів управління і підрозділів цивільного захисту майном та матеріально-технічними засобами;

інформаційно-розрахункове обґрунтування рекомендацій щодо лікувально-евакуаційного забезпечення у випадку виникнення надзвичайної

ситуації;

інформаційно-розрахункове обґрунтування пропозицій щодо міжнародного співробітництва у сфері цивільного захисту та врахування досвіду дій органів управління та сил цивільного захисту провідними країнами світу;

інформаційно-розрахункове обґрунтування комплексу завдань, пов'язаних з підготовкою органів управління та сил цивільного захисту до дій за призначенням.

Під час безпосереднього планування заходів з реагування на надзвичайні ситуації органами управління вирішуються додаткові інформаційні та розрахункові задачі щодо прогнозування й ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, а саме:

збір та опрацювання даних поточної обстановки;

прогноз наслідків надзвичайної ситуації;

оцінювання обстановки в районі надзвичайної ситуації;

оцінювання положення та стану сил і засобів цивільного захисту;

ухвалення рішення і постановка завдань підпорядкованим підрозділам;

розкриття ознак надзвичайної ситуації і виявлення причин її виникнення;

оцінювання в реальному масштабі часу змін обстановки в районі надзвичайної ситуації;

облік та врахування виробничих, географічних і економічних особливостей території та об'єктів в районі надзвичайної ситуації;

інформаційно-розрахункове обґрунтування й уточнення планів щодо:

– управління підрозділами;

– використання сил і засобів при ліквідації наслідків надзвичайної ситуації;

– всебічного забезпечення і використання резерву й інших ресурсів, необхідних для надання допомоги постраждалим і проведення заходів у місцях аварій, катастроф та стихійних лих;

- лікувально-евакуаційних заходів;
- максимально можливого зниження негативних наслідків стихійних лих, катастроф, аварій тощо;
- оцінювання характеру й масштабу нанесеного збитку в зонах ураження і прогноз розвитку надзвичайної ситуації;
- оцінювання можливостей сил і засобів цивільного захисту щодо ліквідації наслідків надзвичайної ситуації;
- ухвалення рішення щодо:
 - застосування сил і засобів;
 - маневру силами і засобами;
 - обсягу, часу й порядку виконання робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації і контролю за екологічною обстановкою;
- постановка завдань і контроль ходу виконання робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, а також контролю за екологічною обстановкою;
- формування, відображення, передача й прийом донесень про хід ліквідації наслідків надзвичайної ситуації.

Слід звернути увагу на недостатній рівень кількісно-якісних показників спеціального математичного та програмного забезпечення вказаних заходів, що не дозволяє значно підвищити оперативність і якість процесу роботи органів управління у надзвичайних ситуаціях.

З наведеного можна зробити висновки:

рівень автоматизації та ступінь спеціального математичного та програмного забезпечення має значний вплив на роботу органів управління за рахунок автоматизації збору, обробки, збереження інформації, попередньої її обробки, моделювання і прогнозування та інше;

сучасний ступінь автоматизації роботи органів управління під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій дозволяє стверджувати, що не існує єдиної міжвідомчої автоматизованої системи управління силами і засобами, що залучаються до виконання завдань в районі надзвичайної ситуації, а існують

лише окремі автоматизовані робочі місця, локальні обчислювальні мережі окремих структурних підрозділів (компонентів) сектора безпеки та оборони, а спеціальне математичне і програмне забезпечення дозволяє в автоматизованому режимі вирішити незначну частину інформаційних та розрахункових задач.

Таким чином, засоби автоматизації управління, що є на оснащенні міжвідомчих органів управління, що залучаються до реагування на надзвичайні ситуації, не дозволяють вирішити проблему підвищення ефективності їх роботи, а часові показники не дозволяють оперативно вирішувати питання у надзвичайних ситуаціях. Вихід із означеної проблемної ситуації вбачається в удосконаленні форм і методів роботи, органів управління, впровадженні новітніх перспективних засобів зв'язку та автоматизації управління. Погоджуємося із науковцями [3], що недостатнє застосування в органах управління кількісних та якісних методів обґрунтування рішень, експертних систем підтримки прийняття рішень, математичних моделей і формалізованих документів, відсутність системи стандартизації та уніфікації інформаційних ресурсів і програмно-технічних засобів, єдиної системи інформаційного забезпечення вказують на нагальну потребу у впровадженні в систему управління силами та засобами цивільного захисту новітніх інформаційних технологій як пріоритетного напрямку підвищення ефективності управління діями сил та засобів, що беруть участь у ліквідації надзвичайних ситуацій.

Одним із напрямів удосконалення інформаційно-аналітичного механізму державного управління у надзвичайних ситуаціях, що пропонується, – проведення спільних міжвідомчих навчань із застосуванням імітаційного моделювання, основною метою яких має бути удосконалення практичних навичок посадових осіб різнорідних органів управління щодо виконання своїх функціональних обов'язків у складі зведених оперативних груп під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій. Застосування імітаційного моделювання дозволяє відтворювати можливі дії різнорідних сил та засобів,

взаємодіючих під час ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, заходи всебічного забезпечення в різних умовах.

Висновки.

Для удосконалення інформаційно-аналітичного механізму державного управління у надзвичайних ситуаціях пропонується:

проводити спільні міжвідомчі навчання із залученням різнорідних органів управління міністерств, на яких покладено завдання щодо запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.

використовувати системи імітаційного моделювання для підготовки органів управління до дій у складних умовах надзвичайних ситуацій під час проведення навчань;

впроваджувати в систему управління силами та засобами цивільного захисту новітніх інформаційних технологій;

розробляти спеціальне математичне програмне забезпечення для вирішення інформаційних та розрахункових задач.

Подальшим кроком у зазначеному напрямі наукового дослідження передбачається розроблення методів функціонування системи інформаційно-аналітичного забезпечення.

Список використаних джерел

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України „Про Стратегію національної безпеки України”. Указ Президента України від 6 травня 2015 року – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>.

2. Про схвалення Стратегії реформування системи Державної служби України з надзвичайних ситуацій”. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 25 січня 2017 р. № 61-р – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/61-2017-%D1%80>.

3. О. Зубов, С. Крисанова Застосування інформаційно-технічних засобів

для удосконалення роботи органів військового управління збройних сил України в надзвичайних ситуаціях / Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони №1(1)/2008. – С. 17-22 – Режим доступу: <http://nuou.org.ua/jdownloads/sitsbo/01-1-2008.pdf>.

4. Інформаційно-аналітична довідка про виникнення надзвичайних ситуацій в Україні у 2017 році / Режим доступу: <http://www.dsns.gov.ua/ua/Dovidka-za-kvartal/72899.html>.

5. Рачинський А.П. Стратегічне управління персоналом органів державної влади: теоретико-методологічні засади: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д.держ.упр.: спец. 25.00.01 „Теорія та історія державного управління” / А.П. Рачинський – Київ: НАДУ при Президентові України, 2011. – 38 с.

6. Неліпа Д.В. „Урядування в мережі”: державно-управлінське ноу-хау Європейського союзу / Д.В. Неліпа // Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія: Управління. – 2013. – Вип. 4. – 431 с. – Режим доступу: http://www.visnyk.amu.edu.ua/images/NV_UPRAVLINYA_4_2013.pdf.

7. Войтович Р.В. Мерітократизація та інтелектуалізація державно-управлінських кадрів в Україні: тотожність та відмінність / Новітні стратегії реформування державної служби в умовах європейської інтеграції / За заг. ред. проф.-ів Ю.В. Ковбасюка і В.Л. Федоренка; матеріали круглого столу за міжнародною участю (м. Київ, 05 грудня 2014 р.). – К.: Вид-во Ліра-К, 2014. – 162 с. – Режим доступу: <http://www.slg-coe.org.ua/wp-content/uploads/2014/12/materialy.pdf>.

8. Андреев С.О. Інституціональні засади розвитку державних систем цивільного захисту: дис. ... д. держ. упр.: 25.00.02 / НАДУ при Президентові України. Київ, 2017. – 552 с.

9. Котковський В.Р. Інформаційно-аналітичне забезпечення прийняття управлінських рішень у діяльності органів державної влади / Теорія та практика державного управління. – Вип. 4 (51), ХарІДУ НАДУ, 2015. – 211 с. – Режим

доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2015-4/doc/3/02.pdf>.

10. Ніколаєв В.О. Удосконалення механізмів державного управління інформаційно-аналітичною діяльністю: дис. на здобуття наук. ступеня к.держ.упр. – спец.: 25.00.02 – механізми державного управління / Ніколаєв В.О. – Миколаїв: Чорноморський державний університет ім. Петра Могили, 2015. – 232 с. Режим доступу: http://old.chmnu.edu.ua/uploads/2015/dis/Nikolaev_dis.pdf.

11. Додонов О.Г., Путятін В.Г., Валетчик В.О. Інформаційно-аналітична підтримка прийняття управлінських рішень // Реєстрація, зберігання і обробка даних. 2005. Т. 7. № 2. С.77-93.

УДК 35.077.2

Романенко Є.О., д-р. наук держ.упр., професор

ВИКОНАННЯ СТРАТЕГІЇ РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ НА 2016-2020 РОКИ

2017 рік став другим роком реалізації комплексної середньострокової Стратегії реформування державного управління України на 2016-2020 роки, розробленої відповідно до загальноєвропейських принципів та критеріїв належного урядування. Реформа державного управління є пріоритетом для Уряду, адже якість державних інституцій впливає на економічне зростання та рівень життя населення. В роботі приведено аналіз звіту КМ про стан виконання Стратегії реформування державного управління України на 2016-2020 роки та аналіз виконання Стратегії по розділам станом на 31 березня 2018 року підготовлений експертами групи РПП “Реформа публічної адміністрації”.

Ключові слова: державне управління, стратегія реформування, Європейські стандарти належного адміністрування, виконання Стратегії за

розділами.

Постановка проблеми. Система державного управління в Україні доки не відповідає потребам країни у проведенні комплексних реформ у різних сферах державної політики та її європейському вибору, а також європейським стандартам належного управління державою. Україна продовжує займати низькі позиції у світових рейтингах конкурентоспроможності, пов'язаних з державним управлінням. Стратегією сталого розвитку “Україна – 2020”, схваленою Указом Президента України від 12 січня 2015 р., зокрема розділом 3 “Дорожня карта та першочергові пріоритети реалізації Стратегії”, в якому однією з першочергових реформ визначено реформу державного управління, що має на меті побудову прозорої системи державного управління, створення професійного інституту державної служби, забезпечення її ефективності [1]. На даний час проводиться повна та глибока оцінка стану справ у системі державного управління України відповідно до Принципів державного управління. Проведення повної оцінки існуючого стану справ визначено одним із заходів з реалізації Стратегії. 2017 рік став другим роком реалізації комплексної середньострокової Стратегії реформування державного управління України на 2016-2020 роки.

Аналіз останніх досліджень. Стратегією сталого розвитку “Україна - 2020” однією з першочергових реформ визначено реформу державного управління, що має на меті побудову прозорої системи державного управління, створення професійного інституту державної служби, забезпечення її ефективності. Оскільки з моменту старту Стратегії реформування державного управління України на 2016-2020 роки пройшло всього півтора роки глибоких публікацій відомих науковців на цю тему поки немає.

Постановка завдання. Завданням наукової статті є аналіз стану виконання Стратегії реформування державного управління України на 2016-2020 роки.

Виклад основного матеріалу. Кабінет Міністрів України 24 червня 2016

року схвалив Стратегію реформування державного управління України на 2016-2020 роки та план заходів з її реалізації, яким визначаються завдання, заходи, індикатори та строки виконання, а також визначаються відповідальні виконавці [2].

Метою цієї Стратегії є вдосконалення системи державного управління і відповідно підвищення рівня конкурентоспроможності країни. З урахуванням європейського вибору та європейської перспективи України ця Стратегія розроблена згідно з європейськими стандартами належного адміністрування в питаннях трансформації системи органів державного управління. Відповідно до Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – Угода про асоціацію) Стратегія ґрунтується на спільних цінностях, а саме дотриманні демократичних принципів, верховенстві права, належному врядуванні. У статті 3 Угоди про асоціацію належне врядування визначається як один з принципів, що є головними для посилення відносин між сторонами. Україна продовжуватиме політичні, соціально-економічні, законодавчі та інституційні реформи, необхідні для ефективного реалізації Угоди про асоціацію. З огляду на важливість реформи державного управління для України до розроблення цієї Стратегії було залучено широке коло заінтересованих сторін.

Завданням Стратегії є формування ефективної системи державного управління, що відповідає принципам публічного адміністрування ЄС, яка здатна виробляти і реалізувати цілісну державну політику, спрямовану на суспільний сталий розвиток і адекватне реагування на внутрішні і зовнішні виклики; надання якісних публічних послуг громадянам та забезпечення оптимального використання публічних фінансів.

Європейські стандарти належного адміністрування сформульовані в документі SIGMA “Принципи державного управління”, який містить систему принципів і критеріїв оцінки державного управління (далі – Принципи

державного управління). Структура Стратегії відповідає цим принципам. Вони визначають, що саме належне врядування означає на практиці, та окреслюють основні вимоги до добре функціонуючої системи органів державного управління. Принципи сформульовані на основі міжнародних стандартів і вимог, а також належних практик держав – членів ЄС та/або країн Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР). Принципи державного управління визнані деякими країнами як перелік стандартів та система принципів і критеріїв для оцінки реформ державного управління. <http://www.sigmaweb.org/publications/principles-public-administration-european-neighbourhood-policy.htm>.

Стратегія з урахуванням Принципів державного управління визначає такі напрями реформування:

- формування і координація державної політики (стратегічне планування державної політики, якість нормативно-правової бази та державної політики в цілому, включаючи вимоги щодо формування політики на основі ґрунтовного аналізу та участь громадськості);
- модернізація державної служби та управління людськими ресурсами;
- забезпечення підзвітності органів державного управління (прозорість роботи, вільний доступ до публічної інформації, організація системи органів державного управління з чітким визначенням підзвітності, можливість судового перегляду рішень);
- надання адміністративних послуг (стандарти надання та гарантії щодо адміністративних процедур, якість адміністративних послуг, електронне урядування);
- управління державними фінансами (адміністрування податків, підготовка державного бюджету, виконання державного бюджету, система державних закупівель, внутрішній аудит, облік та звітність, зовнішній аудит).

Дія цієї Стратегії не поширюється на питання реформування місцевого

самоврядування, що здійснюється відповідно до положень Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року, та плану заходів на 2015-2017 роки з реалізації Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року. Крім того, ця Стратегія також не поширюється на питання судового нагляду та перегляду рішень органів державного управління, оскільки реформа адміністративного судочинства є невід'ємною частиною комплексної судової реформи.

28 лютого 2017 року Уряд звітував про виконання стратегії за 2016 рік. За результатами року Уряд забезпечив усі передумови – стратегію, план заходів, законодавство, фінансування, координаційні структури – для налагодження щоденної системної роботи із впровадження реформи державного управління. У грудні 2016 року під час засідання Ради асоціації Україна – ЄС було підписано Фінансову угоду з ЄС на підтримку реформи. Це – важливий етап на шляху до сучасної та ефективної системи державного управління та залучення висококваліфікованих фахівців на державну службу.

Водночас, впровадження реформи стикнулося з низкою викликів, що стримували темпи її реалізації.

Основними викликами під час реалізації Стратегії реформування державного управління у 2016 році були:

- низька інституційна спроможність центральних органів виконавчої влади, залучених до реалізації завдань Стратегії;
- планування термінів реалізації заходів – із 159 заходів 70 потрібно було виконати протягом 6 місяців 2016 року, а інші 89 – протягом 2017-2020 років;
- відсутність у державних службовців досвіду та навичок проектного менеджменту у той час, як План заходів з реалізації Стратегії передбачає 27 проектів, що потребують інноваційних управлінських методів;
- недосконалість Закону України “Про державну службу”, що викликало необхідність доопрацювати процедури проведення конкурсів.[3]

Передбачено було переглянути Стратегію до кінця 2018 року. Уряд 11 жовтня 2017 р. вніс зміни в План заходів з реалізації Стратегії реформування державного управління України на 2016-2020 роки [4]. Зокрема, скориговано встановлені раніше строки та відповідальних за виконання, а також вилучено окремі заходи з огляду на втрату ними актуальності.

23 квітня 2018 року відбулося чергове засідання Координаційної ради з питань реформування державного управління, на якому було презентовано Звіт про виконання у 2017 році Стратегії реформування державного управління на 2016-2020 рр. [4] У 2017 році:

- Україна підвищила рейтинг “Прозорість формування політики” на 34 позиції й посіла 65-е місце в 2017 році згідно з Індексом глобальної конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму (Global Competitiveness Index of World Economic Forum).

- Уряд розпочав реформу міністерств і формування нових структур – директоратів, спрямованих на посилення функцій з аналізу та формування політики. Створено 50 нових директоратів у 10 пілотних міністерствах, Секретаріаті Уряду та двох агентствах.

- Розпочато набір на державну службу на новостворені посади “фахівців з питань реформ” у директорати. Оголошено 473 вакансії на новому порталі вакансій career.gov.ua з можливістю подати заявку он-лайн. Щомісяця портал відвідувало близько 42 000 унікальних користувачів. Більш як 13 000 кандидатів подали заявки он-лайн, що становить у середньому 29 кандидатів на одну вакансію.

- Уряд України запровадив 35 електронних послуг для населення та бізнесу, серед них реєстраційні сервіси, послуги в соціальній сфері та будівельній галузі тощо.

- Впроваджено портал відкритих даних “data.gov.ua”, що оприлюднює понад 25 000 наборів даних. Завдяки цьому Україна підвищила свій рейтинг на 23 позиції і посіла 31-е місце у глобальному індексі відкритих даних Open Data

Index.

На 2018 рік Уряд передбачує розбудову трьох ключових напрямів:

- ефективних структур та впровадження сучасних процедур в центральних органах виконавчої влади, зокрема процес трансформації міністерств, впровадження сучасних практик та інструментів формування державних політик, оновлення Регламенту КМУ;

- впровадження сучасних методів управління персоналом у державній службі, зокрема оптимізацію процедур набору персоналу на державну службу, впровадження інформаційної системи з управління персоналом та електронний кабінет держслужбовця, запровадження процедури оцінювання результатів роботи державних службовців за чіткими показниками ефективності (KPIs);

- реалізацію інструментів електронного урядування – впровадження системи електронної взаємодії органів державної влади та системи електронного документообігу, оптимізацію надання 30 популярних державних електронних послуг із використанням мобільного ID, активний розвиток відкритих даних [5].

Експерти групи РППР “Реформа публічної адміністрації” провели аналіз виконання Стратегії реформування державного управління України на 2016-2020 роки станом на 31 березня 2018 року. Під час проведення аналізу враховувались і заходи, які були заплановані в редакції від 24 червня 2016, але не потрапили із різних причин в план заходів в редакції 11 жовтня 2017 р. Деякі із таких заходів були виконані, деякі виключені через втрату актуальності, деякі – не виконані [6].

Всього було заплановано 165 заходів, з яких з терміном реалізації до 31.03.2018 р. – 115 заходів. Виконано 54, що становить 47%. В т.ч. виконано вчасно і повністю 29 заходів – 25,2%, виконано із запізненням і частково 25 заходів – 21,75, не виконано 35 заходів – 30,4%. Немає інформації про 26 заходів – 22,6%.

Виконання Стратегії за розділом: “Стратегічні засади реформування

державного управління”. Всього було заплановано 28 заходів, з яких з терміном реалізації до 31.03.2018 р. – 24 заходів. Виконано 12, що становить 50%. В т.ч. виконано вчасно і повністю 7 заходів – 29,2%, виконано із запізненням і частково 5 заходів – 20,8, не виконано 9 заходів – 37,5%. Не має інформації про 3 заходи – 12,5%.

Реформа є міжгалузеву і проводиться у цілісний та узгоджений спосіб, чого неможливо досягти без потужного політичного лідерства з достатніми повноваженнями та підтримкою Прем'єр-міністра України. Для координації реалізації Стратегії створена Координаційна рада, до роботи якої залучені представники відповідних центральних органів виконавчої влади. Заходи щодо створення системи управління та координації реалізації Стратегії виконані. Водночас питання є до якості та ефективності роботи елементів системи управління, зокрема:

- Координаційна рада збирається нерегулярно, вона так і не стала “штабом реформи”, рішення якої Кабінетом Міністрів та окремими міністрами не сприймаються, як рішення фахового та авторитетного органу,

- робочі групи за напрямками реформи фактично створені в першому кварталі 2018 року.

Невиконані важливі заходи щодо посилення спроможності центральних органів виконавчої влади, відповідальних за різні напрями реформування:

- не внесені необхідні зміни до Законів України “Про Кабінет Міністрів України” та “Про центральні органи виконавчої влади” щодо організації роботи з питань стратегічного планування та аналізу державної політики,

- нерозроблений та неподаний Кабінетові Міністрів України законопроект щодо передачі невласливих повноважень Кабінету Міністрів України міністерствам та іншим центральним органам виконавчої влади.

Виконання Стратегії за розділом: “Стратегічне планування, формування і координація політики”. Всього було заплановано 12 заходів, з яких з терміном реалізації до 31.03.2018 р. – 11 заходів. Виконано 2, що становить 18,2%. В т.ч.

виконано вчасно і повністю 0 заходів – 0,0%, виконано із запізненням і частково 2 заходів – 18,2%, не виконано 8 заходів – 72,7%. Немає інформації про 1 заходи – 9,1%.

Як видно Із 11 запланованих заходів із терміном виконання до 31.03.2018р виконано 2 (18,2%), причому один із них виконаний частково або пізніше затверджених строків – створено у складі Секретаріату Кабінету Міністрів України структурного підрозділу з питань стратегічного планування та координації державної політики та проведено навчання державних службовців міністерств з питань застосування єдиної методики підготовки документів стратегічного планування, моніторингу їх виконання та оцінки впливу (правда, такої методики, затвердженої Урядом, “в природі” поки не існує).

Не виконано 8 заходів, або 72,7% від запланованого. Не виконані, зокрема, заходи:

- розроблення і подання Кабінетові Міністрів України проекту нормативно-правового акта про внесення змін до Регламенту Кабінету Міністрів України щодо узгодження політики, стратегічного планування та погодження проектів актів Кабінету Міністрів України,

- розроблення методики підготовки документів стратегічного планування, моніторингу їх виконання і оцінки впливу на основі аналізу стану справ у сфері відповідальності міністерств; розроблення зразків типових документів,

- розроблення методики підготовки та зразків програмних і стратегічних документів державної політики (аналітична записка, “зелена книга”, “біла книга”, концепція, стратегія, програма тощо) та визначення їх особливостей і призначення в процесі формування, реалізації і моніторингу державної політики.

Проблема полягає в тому, що зазначені документи мали бути підготовлені і схвалені до формування директоратів політики в пілотних міністерствах, оскільки зазначені методики мають бути основними інструментами їх роботи

щодо формування та реалізації державної політики в сферах їх відповідальності.

Виконання Стратегії за розділом: “Державна служба та управління людськими ресурсами”. Всього було заплановано 48 заходів, з яких з терміном реалізації до 31.03.2018 р. – 43 заходів. Виконано 32, що становить 74,4%. В т.ч. виконано вчасно і повністю 19 заходів – 44,2%, виконано із запізненням і частково 13 заходів – 30,22%, не виконано 8 заходів – 18,6%. Немає інформації про 3 заходи – 7,0%.

На фоні решти напрямків цей виглядає доволі успішним із 74,4% виконанням запланованих заходів. Із важливих заходів, що не виконані, але мають бути виконаними:

- розроблення, подання Кабінетові Міністрів України та супроводження у ВР законопроекту про внесення змін до Закону України “Про державну службу” щодо введення посад фахівців з питань реформ (цей пункт не потрапив і в оновлену редакцію Плану заходів Стратегії. Такий законопроект розроблений робочою групою НАДС і готовий до внесення у ВР;

- введення в експлуатацію в НАДС інформаційної системи управління людськими ресурсами на державній службі з поступовим введенням відповідних модулів;

- розроблення стандартів підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування.

Виконання Стратегії за розділом: “Підзвітність – організація, прозорість, нагляд”. Всього було заплановано 16 заходів, з яких з терміном реалізації до 31.03.2018 р. – 3 заходи. Виконано 1, що становить 33,3%. В т.ч. виконано вчасно і повністю 0 заходів – 0,0%, виконано із запізненням і частково 1 заходів – 33,3%, не виконано 2 заходи – 66,6%. Не має інформації про 0 заходів – 0,0%.

Із запланованих трьох заходів, виконаний частково та із запізненням – 1 (розроблення проекту нормативно-правового акта щодо визначення вимог до формування структури апарату міністерства та затвердження типових положень

про його структурні підрозділи, утворені для виконання завдань із забезпечення формування державної політики у сферах компетенції). Захід не може вважатись повністю виконаним через те, що досі не затверджені критерії формування директоратів політики міністерств, не затверджені цільові структури пілотних міністерств.

Не виконані заходи:

- розроблення (актуалізація) методичних рекомендацій щодо проведення функціонального обстеження, визначення місії та сфери відповідальності центральних органів виконавчої влади;

- розроблення (актуалізація) та затвердження методики проведення функціонального обстеження та аналізу робочих процесів у центральних органах виконавчої влади.

Виконання Стратегії за розділом: “Надання адміністративних послуг - адміністративні процедури, зниження адміністративного навантаження, якість надання послуг, електронне урядування”. Всього було заплановано 40 заходів, з яких з терміном реалізації до 31.03.2018 р. – 20 заходів. Виконано 7, що становить 35,0%. В т.ч. виконано вчасно і повністю 3 заходів – 15,0%, виконано із запізненням і частково 4 заходів – 20,0%, не виконано 8 заходи – 40,0%. Не має інформації про 5 заходів – 25,0%.

Із запланованих 20 заходів виконано – 7 (35%). Із важливих виконаних заходів варто зазначити:

- розроблення нормативно-правових актів з питань регулювання електронної системи документообігу (<https://www.kmu.gov.ua/ua/nras/deyaki-pitannya-dokumentuvannya-upravlinskoyi-diyalnosti>);

- розроблення та впровадження системи оцінки діяльності центрів надання адміністративних послуг та моніторингу стану задоволення потреб користувачів таких послуг;

- визначення за участю громадськості 15 найбільш популярних адміністративних послуг з метою оптимізації процедур їх надання.

Не виконано:

- розроблення і подання Кабінетові Міністрів України законопроекту щодо передачі органам місцевого самоврядування повноважень з надання через центри надання адміністративних послуг адміністративних послуг з видачі документів:

- реєстрації земельної ділянки;
- реєстрації транспортних засобів та видачі посвідчення водія;
- реєстрації актів цивільного стану.

У зоні ризику є завдання з підготовки законопроекту “Про адміністративну процедуру”, оскільки терміни виконання вже переносилися, але утворена робоча група працює недостатньо інтенсивно [6].

Висновки.

Таким чином на фоні барвисто оформленого Звіту, підготовленого Секретаріатом КМУ та Офісом реформ КМУ, про виконання у 2017 році Стратегії реформування державного управління на 2016-2020 рр. представлено на черговому засіданні Координаційної ради з питань реформування державного управління 23 квітня 2018 року, проведений групою експертів “Реформа публічної адміністрації” аналіз виконання Стратегії реформування державного управління на 2016-2020 рр. станом на 31 березня 2018 року важко назвати успішним. Уряд на рік раніше запланованого вніс зміни в План заходів з реалізації Стратегії скоригувавши встановлені раніше строки та відповідальних за виконання, а також вилучив окремі заходи з огляду на втрату ними актуальності. Всього було заплановано 165 заходів, з яких з терміном реалізації до 31.03.2018 р. – 115 заходів. Виконано 54, що становить 47%, в т.ч. виконано вчасно і повністю 29 заходів – 25,2%, виконано із запізненням і частково 25 заходів – 21,75, не виконано 35 заходів – 30,4%. Немає інформації про 26 заходів – 22,6%. Причому, найбільш успішним з точки зору виконання є напрямок Стратегії “Державна служба та управління людськими ресурсами”, відповідальним за виконання більшості завдань та

заходів є Національне агентство з питань державної служби. Аналіз причин успішності чи неуспішності виконання Стратегії не є предметом цього аналізу.

Список використаних джерел

1. Стратегія сталого розвитку “Україна – 2020”. – Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015.
2. Стратегія реформування державного управління України на 2016-2020 роки. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 червня 2016 р. № 474-р.
3. Звіт про виконання у 2016 році Стратегії реформування державного управління на 2016-2020 рр. [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/249777403>.
4. Про внесення змін до плану заходів з реалізації Стратегії реформування державного управління України на 2016-2020 роки. Розпорядження Кабінету Міністрів від 11 жовтня 2017 р. № 726-р.
5. Кабінет Міністрів прозвітував про виконання Стратегії реформування державного управління [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/249777403>
www.kmu.gov.ua/ua/news/kabinet-ministriv-prozvituvav-pro-vikonannya-strategiyi-reformuvannya-derzhavnogo-upravlinnya.
6. Виконання Плану заходів з реалізації Стратегії реформування державного управління України на 2016-2020 роки станом на 31.03.2018 [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://rpr.org.ua/news/vykonannya-planu-zahodiv-z-realizatsiji-stratehiji-reformuvannya-derzhavnoho-upravlinnya-ukrajiny-na-2016-2020-roky-stanom-na-31-03-2018/>.

УДК 355.588:347.132.15

*Тищенко В.О., канд. наук держ. упр., доцент,
Білошицький М.В., канд. хім. наук, доцент, с.н.с.,
Сидоренко В.Л., канд. техн. наук, доцент, Власенко Є.А.*

ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ КЕРІВНОГО СКЛАДУ СЛУЖБИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ І НАСЕЛЕННЯ ДО ДІЙ У НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

У науковій статті відображено проблеми щодо стану підготовки керівного складу служби цивільного захисту і населення до дій під час виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру. Наведено стисло інформацію з проблем реалізації міжгалузевої складової системи підвищення кваліфікації за цільовим призначенням у сфері цивільного захисту.

Ключові слова: керівний склад, цивільний захист, надзвичайна ситуація, навчання населення, підвищення кваліфікації.

Основою будь-якого громадського прогресу у світі є освіта. Цей висновок узгоджується із загальносвітовими і європейськими тенденціями розвитку сучасного суспільства. в якому освіта стає однією із пріоритетних галузей економіки. Відповідно до зростаючих потреб розвитку суспільства, особливо в забезпеченні національної безпеки і стійкого економічного розвитку, країни стали більше приділяти уваги ефективності і якості підготовки професійних кадрів в системі вищої освіти.

Система підготовки офіцерських кадрів в її цілісному прояві складається з сукупності підсистем, об'єднаних єдиним задумом, концепцією функціонування для ефективного виконання державного замовлення з підготовки кадрів для силових відомств. Безпека людини, її життя і здоров'я Конституцією України визнано найвищою соціальною цінністю. Кожний

громадянин України має конституційне право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та відшкодування завданої порушенням цього права шкоди [1]. Глобальний розвиток людської цивілізації, крім позитивних надбань, породив чисельні загрози життєво важливим інтересам людини і громадянина, суспільства і держави. Значне місце серед цих загроз займають небезпеки техногенно-природної сфери. Багато з них у тій чи іншій мірі притаманні й Україні [1, 6]. У зв'язку з цим велика роль у забезпеченні техногенної та природної безпеки відводиться системі підготовки керівного складу служби цивільного захисту і населення до дій у надзвичайних ситуаціях [4].

Постановка завдання. Розглянути проблеми з реалізації міжгалузевої складової системи підвищення кваліфікації і шляхи оптимізації та удосконалення системи підготовки керівного складу служби цивільного захисту і підготовки населення до дій у надзвичайних ситуаціях.

Аналіз останніх публікацій. Питання оптимізації та удосконалення системи підготовки керівного складу служби цивільного захисту і населення до дій у надзвичайних ситуаціях досліджується такими вченими як О.В. Альбощій, С.О. Андрєєв, М.В. Болотських, П.Б. Волянський, В.П. Зосімов, В.П. Садковий, О.О. Труш, А.В. Терент'єва, Л.В. Ушаков [6, 7, 8], але питання оптимізації та удосконалення системи підготовки керівного складу служби цивільного захисту і населення до дій у надзвичайних ситуаціях ще недосліджені у повному обсязі.

Виклад основного матеріалу. Головною метою підвищення кваліфікації керівного складу цивільного захисту та навчання населення є своєчасне і систематичне оновлення, поглиблення спеціальних знань, умінь та навичок, необхідних для виконання певних функцій, удосконалення професійних знань і підвищення практичної готовності органів управління, сил Єдиної державної системи цивільного захисту (ЄДСЦЗ) [5] до дій щодо реалізації державної політики у сфері запобігання і реагування на надзвичайні ситуації та формування здатності людини в умовах особистих та колективних дій подолати

фактори, які завдають шкоду або загрожують життю, здоров'ю та призводять до значних матеріальних збитків та втрати майна.

Реалізацію міжгалузевої складової системи підвищення кваліфікації керівних, управлінських кадрів та фахівців, на яких поширюється дія законів у сфері цивільного захисту покладено на Інститут державного управління у сфері цивільного захисту та Мережу територіальних курсів, навчально-методичних центрів цивільного захисту та безпеки життєдіяльності (далі – Мережа курсів, центрів) [3], а системи підготовки населення покладалася – на місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, керівників підприємств, установ та організацій у разі постійного надання їм консультаційно-методичної допомоги з боку курсів, центрів.

Навчання населення діям в умовах надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру повинно забезпечуватись системою його підготовки і здійснюватись за відповідними групами, які обумовлені необхідним для їх представників об'ємом знань, умінь і навичок, а саме:

керівний склад цивільного захисту та інші управлінські кадри і фахівці, на яких поширюється дія законів у сфері цивільного захисту;

працівники, які зайняті у сфері виробництва та обслуговування;

непрацююче населення (дорослі громадяни, що не зайняті у сфері виробництва та обслуговування);

студентська, учнівська молодь та вихованці дошкільних навчальних закладів.

Проблеми з реалізації міжгалузевої складової системи підвищення кваліфікації полягають у наступному:

щорічна фактична кількість слухачів, які повинні проходити підвищення кваліфікації за цільовим призначенням у сфері цивільного захисту (функціональне навчання) в Інституті державного управління у сфері цивільного захисту та у Мережі курсів, центрів, нижче запланованої, що свідчить про недостатньо вимогливе ставлення до цього питання керівників

місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та територіальних органів управління ДСНС в регіонах, на яких законодавчими та іншими нормативно-правовими актами покладено забезпечення виконання цих питань;

навчання студентської та учнівської молоді з питань цивільного захисту та безпеки життєдіяльності у навчальних закладах поступово зводиться нанівець тому, що кількість навчального часу на ці дисципліни постійно скорочується. Затверджені МОН у травні 2002 року та погоджені МНС змістовні частини галузевих стандартів вищої освіти підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційних рівнів молодшого спеціаліста та бакалавра щодо гуманітарної, соціально- економічної та екологічної освіти, освіти з безпеки життя і діяльності людини й охорони праці у навчальний процес не впроваджені у зв'язку з низькою виконавчою дисципліною окремих закладів вищої освіти;

не реалізовано передбачену постановою Кабінету Міністрів України від 26 липня 2001 р. № 819 “Про затвердження порядку проведення навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту” (зі змінами внесеними згідно Постанови Кабінету Міністрів України № 230 від 28.03.2018) можливість створення місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування міжрайонних курсів на засадах комунальної власності для обслуговування міст і районів, які не віднесено до груп з цивільної оборони, що надало б можливість розширення мережі навчально-методичних установ у відповідному регіоні для збільшення рівня збільшення слухачів, а також покращення підготовки керівного, управлінського складу і фахівців та навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях [3, 4, 5];

низька забезпеченість навчальних закладів, установ, що здійснюють підвищення кваліфікації у сфері цивільного захисту та об'єктів господарської діяльності, на яких здійснюється навчання населення, навчальною матеріально-

технічною базою, табельним майном та обладнанням для практичної підготовки особового складу формувань, незадовільне утримання колективних засобів захисту та навчально-матеріальної бази;

на регіональному та місцевому рівні через низьку виконавську дисципліну та зниження контролю за організацією навчання населення правилам користування засобами захисту в разі виникнення надзвичайних, несприятливих побутових або нестандартних ситуацій та організацією тренувань необгрунтовано скорочується кількість практичних занять, повільно оновлюються тематичні експозиції з пожежної безпеки, безпеки життєдіяльності, цивільного захисту та удосконалення об'єктової навчально-матеріальної бази з цих питань;

строки проведення навчань і тренувань часто необгрунтовано переносяться, плани розробляються формально і з запізненням, особливості регіонів і територій практично не враховуються;

в окремих регіонах відсутні консультаційні пункти з питань цивільного захисту органів місцевого самоврядування.

Для досягнення ефективного вирішення завдань з підготовки керівного складу цивільного захисту та інших управлінських кадрів і фахівців повинна діяти єдина система навчання, основними завданнями якої є:

забезпечення безперервності, єдності і поступовості з обов'язкового вивчення громадянами України основних засобів захисту і дій у надзвичайних ситуаціях техногенного та природного характеру;

надання керівному складу цивільного захисту та іншим управлінським кадрам і фахівцям, на яких поширюється дія законів у сфері цивільного захисту, центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, а також аварійно-рятувальних служб необхідних знань, умінь і навичок, які забезпечують здатність посадових осіб компетентно і відповідально виконувати функції управління техногенною і природною безпекою населення, територій та

об'єктів господарської діяльності, впроваджувати технології, спрямовані на зменшення ризиків виникнення і пом'якшення наслідків надзвичайних ситуацій та їх ліквідацію;

вивчення основних засобів захисту від надзвичайних ситуацій працівниками, які зайняті у сфері виробництва та обслуговування, та територій з урахуванням специфіки робочих місць, набуття практичних вмінь щодо використання засобів індивідуального захисту і сприяння проведенню рятувальних та інших невідкладних робіт під час ліквідації надзвичайної ситуації на об'єкті, оволодіння відомостями, передбаченими планами реагування (цивільного захисту), локалізації і ліквідації аварій (катастроф) щодо правил поведінки і дій у разі виникнення надзвичайної ситуації на об'єкті господарської діяльності, навичками з надання першої домедичної допомоги потерпілим;

отримання мінімально достатніх відомостей населенням, не зайнятим у сфері виробництва та обслуговування про стан безпеки за місцем проживання з урахуванням ризику виникнення техногенних загроз та стихійного лиха, заходів щодо усунення і мінімізації їх наслідків, засобів інформування і оповіщення населення, порядку укриття його в захисних спорудах цивільного захисту (цивільної оборони), забезпечення засобами індивідуального захисту та дій під час проведення евакуації, засвоєння елементарних навичок з використання (виготовлення) засобів індивідуального захисту (простіших засобів захисту) та надання першої домедичної допомоги, само- та взаємодопомоги;

надання студентам закладів вищої освіти необхідного обсягу знань з питань цивільного захисту для виконання ними певних функцій з їх обов'язків на первинних посадах відповідної галузі, а учням та вихованцям середніх та дошкільних навчальних закладів – мінімально достатнього та необхідного рівня компетенції для безпечного перебування їх в навколишньому середовищі.

Реалізацію цих завдань може бути забезпечено за рахунок:

підготовки керівного складу:

підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації за професійними програмами;

навчання за програмами підвищення кваліфікації цільового призначення у сфері цивільного захисту у навчальних закладах, установах підвищення кваліфікації;

навчання за програмами підготовки на об'єктах господарської діяльності;

тренувань і навчань, навчально-методичних, спеціальних зборів;

підготовки працівників, які зайняті у сфері виробництва та обслуговування:

навчання у складі невоєнізованих формувань цивільного захисту (ЦЗ) за програмами загальної і спеціальної підготовки на об'єктах господарської діяльності та у навчальних закладах, установах підвищення кваліфікації;

навчання у складі навчальних груп працівників, які не входять до складу невоєнізованих формувань;

проведенні навчань, тренувань непрацюючого населення;

навчання за програмою підготовки з ЦЗ за місцем проживання, а також за допомогою заходів просвітницько-інформаційної роботи та пропаганди знань серед населення з питань захисту та дій у надзвичайних ситуаціях;

підготовки студентської, учнівської молоді та дітей дошкільних навчальних закладів;

навчання за навчальними програмами підготовки з безпеки життєдіяльності та цивільного захисту у закладах середньої, професійно-технічної та вищої освіти;

проведення “Днів ЦЗ” у мережі загальної середньої та професійно-технічної освіти та “Тижнів безпеки дитини” у мережі закладів дошкільної освіти у мережі позашкільних закладів та дитячих рухів з рятувальної справи та безпеки життєдіяльності;

створення навчально-матеріальної бази навчальних закладів, установ і

об'єктів господарської діяльності, що відповідає сучасним вимогам, оснащення їх технічними засобами навчання, пристроями і обладнанням;

забезпечення дієвого контролю за виконанням завдань цивільного захисту з боку відповідних підрозділів урядового органу державного нагляду у сфері цивільного захисту.

Висновки.

1. Обґрунтовано основні проблеми з реалізації міжгалузевої складової системи підвищення кваліфікації.

2. Доведено за яких дій може бути впроваджена реалізація завдань з підготовки керівного складу служби цивільного захисту і населення до дій у надзвичайних ситуаціях.

3. Визначено, що навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях здійснюється:

за місцем роботи – працюючого населення; за місцем навчання – дітей дошкільного віку, учнів та студентів; за місцем проживання – непрацюючого населення [4].

4. Підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту за відповідними професіями, спеціальностями (спеціалізаціями), освітніми та освітньо-кваліфікаційними рівнями здійснюються навчальними закладами цивільного захисту, що утворюються відповідно до законодавства та є закладами державної форми власності. Крім того Положення про підготовку керівних кадрів потребує внесення змін та осучаснення [3].

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон України від 24 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 1996/ № 30. Ст. 141.

2. Кодекс цивільного захисту України: Закон України від 2 жовтня 2012 р.

№ 5403-VI / Відомості Верховної Ради України. 2013/ № 34–35 Ст. 458.

3. Про затвердження порядку проведення навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту: Постанова Кабінету Міністрів України від 23 жовтня 2013 року № 819. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/819-2013-%D0%BF> (дата звернення 17.05.2018).

4. Про затвердження порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях: Постанова Кабінету Міністрів України від 26 червня 2013 року № 444. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/444-2013-%D0%BF> (дата звернення 17.05.2018).

5. Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту: Постанова Кабінету Міністрів України від 9 січня 2014 року № 11. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/11-2014-%D0%BF> (дата звернення 17.05.2018).

6. Зосімов В.П., Садковий В.П., Ушаков Л.В. Управління та організація діяльності у сфері цивільного захисту. Харків, 2006. – 370 с.

7. Альбошій О.В., Болотських М.В., Кулешов М.М. Основи управління в органах і підрозділах МНС України. Харків, 2009. – 370 с.

8. Осипенко С.І., Іванов А.В. Організація функціонального навчання у сфері цивільного захисту. Київ, 2008. 286 с.

9. Публічне управління: виклики XXI століття. Збірник тез XIII Міжнародного наукового конгресу 21-22 березня 2013 р. ХарPI НАДУ “Магістр”. Харків, 2013. – 368 с.

10. Матеріали 19 Всеукраїнської науково-практичної конференції рятувальників 10-11 жовтня 2017 р. Київ, 2012. – 530 с.

УДК 355.58

Юрченко В.О., канд. техн. наук, доцент

ПІДГОТОВКУ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ – ДО ВИМОГ СЬОГОДЕННЯ

У науковій статті досліджено проблеми з організації підготовки та підвищення кваліфікації державних службовців у сфері цивільного захисту. На основі аналізу наявних професійних програм встановлено, що зміст складових програм не в повній мірі відповідає вимогам нормативних документів щодо навчання державних службовців у сфері цивільного захисту.

Виявлено недостатнє тематичне наповнення навчальних модулів функціональної та галузевої складової професійної програми підвищення кваліфікації для категорії, яка розглядається.

Розглянуто зміст кваліфікаційних вимог щодо керівників та працівників штатних підрозділів з питань цивільного захисту центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, на основі яких розробляється зміст основних навчальних модулів до проекту професійної програми підвищення кваліфікації зазначеної категорії слухачів.

Запропонований порядок реалізації наданих пропозицій щодо змісту навчання керівників та працівників штатних підрозділів з питань цивільного захисту центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування.

Ключові слова: підготовка, підвищення кваліфікації, фахівець, цивільний захист, державний службовець, професійна програма.

Постановка проблеми. У сфері цивільного захисту (далі – ЦЗ) підготовка кадрів здійснюється виключно для структурних підрозділів центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує

державну політику у сфері цивільного захисту. Складовими єдиної державної системи цивільного захисту (далі – ЄДСЦЗ) є функціональна і територіальна підсистеми та їх ланки. На теперішній час порядок підготовки та підвищення кваліфікації у сфері ЦЗ за фахом керівників та працівників штатних підрозділів з питань ЦЗ центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та посадових осіб з питань ЦЗ суб'єктів господарювання нормативно не визначений і належним чином не здійснюється. Це вкрай негативно впливає на виконання вищезгаданими посадовими особами своїх функціональних обов'язків, а значить, і на рівень ЦЗ населення та території в державі.

Аналіз останніх досліджень. У попередніх наукових дослідженнях розглядалися проблемні питання підвищення кваліфікації працівників штатних підрозділів (посадових осіб) з питань ЦЗ тільки суб'єктів господарювання [9], питання необхідності підняття на більш високий рівень підготовку фахівців у сфері ЦЗ, методичного забезпечення [5]; здійснено аналіз щодо економічної ефективності підготовки фахівців з питань ЦЗ за умови мінімальних бюджетних витрат для держави [8]; досліджувались функції та завдання фахівців з питань ЦЗ штатних підрозділів та невідповідність рівня їхньої фахової підготовки на теперішній час [10]; висвітлювались проблемні питання щодо організації підвищення кваліфікації посадових осіб з питань ЦЗ [11]. Результатом дослідження [2] стали:

пропозиції щодо удосконалення функціонування системи підготовки фахівців з питань ЦЗ;

проект положення про організацію підготовки та підвищення кваліфікації посадових осіб з питань ЦЗ;

проект професійної програми підвищення кваліфікації фахівців штатних підрозділів (посадових осіб) з питань ЦЗ центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування.

Але надані пропозиції, за причини недосконало розробленого проекту

Професійної програми підвищення кваліфікації, не вдалося реалізувати й окреслена проблема на теперішній час залишається невирішеною.

Постановка завдання. Завданням наукової статті є: на підставі попередніх наукових досліджень виявити шляхи підготовки та підвищення кваліфікації державних службовців - керівників і працівників штатних підрозділів з питань ЦЗ центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування - на рівні сучасних вимог.

Виклад основного матеріалу. На посади фахівців в кожній галузі призначаються особи, які мають відповідні за фахом знання та уміння і документ державного зразка, який підтверджує отримання особою професійних знань в конкретній галузі.

Якщо враховувати вимоги до профільної освіти на посади керівників і працівників штатних підрозділів з питань ЦЗ всіх рівнів виконавчої влади, то вони наступні: вища освіта рівня магістра одного з трьох профілів - інженерно-технічний, у сфері ЦЗ, державного управління.

На теперішній час в ЄДСЦЗ на посадах спеціалістів та фахівців штатних підрозділів з питань ЦЗ (департаментів, управлінь, відділів, секторів, посадових осіб) центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та суб'єктів господарювання перебувають особи, які в абсолютній більшості своїй, не мають професійної підготовки у галузі "Цивільна безпека", а, у кращому випадку, мають фахову підготовку у військовій або інженерно-технічній галузі.

Після призначення на відповідну посаду у штатні підрозділи з питань ЦЗ на конкурсній основі особи в перший рік перебування на посаді та в подальшому через три роки здійснюють підвищення кваліфікації у відповідних вищих навчальних закладах виключно за професійною програмою державного службовця.

Фактично, "навчання за фахом" відбувається шляхом стажування кандидата на посаду протягом одного-двох тижнів на робочому місці після

прийняття його на роботу у відповідний підрозділ з питань ЦЗ.

Тобто, фахова підготовка у фахівців, які перебувають на посадах штатних підрозділів з питань ЦЗ, взагалі відсутня.

Відповідно до Положення про систему підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 7 липня 2010 року №564, освітньо-професійні програми розробляються університетами, академіями, інститутами згідно з вимогами Національної рамки кваліфікацій, зокрема вимогами до професійної компетентності осіб, що обіймають посади державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування, стандартами вищої освіти та погоджуються з Національним агентством України з питань державної служби [6].

Національним агентством України з питань державної служби за сприяння Ради Європи та її Центру експертизи реформ розроблена Концепція реформування системи професійного навчання державних службовців, голів місцевих держадміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад (далі – Концепція), яка ґрунтується на сучасних міжнародних стандартах якості освіти та програм підвищення кваліфікації публічних службовців.

У Концепції висвітлені проблеми в системі професійного навчання, які потребують розв'язання, а саме:

система підготовки, спеціалізації та підвищення кваліфікації державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування не відповідає сучасним вимогам до якості і змісту освіти;

зміст ОПП підготовки фахівців за спеціальністю “Публічне управління та адміністрування”, ОП підвищення кваліфікації лише частково враховує цілі та завдання, які стоять перед державними службовцями та посадовими особами місцевого самоврядування;

недосконалий механізм організації системи професійного навчання не

забезпечує взаємозв'язок між системою підвищення кваліфікації державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування і практикою державного управління та місцевого самоврядування;

відсутня цілісна система моніторингу та оцінювання якості надання освітніх послуг з професійного навчання державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування відповідно до європейських стандартів забезпечення якості освіти;

ринок освітніх послуг з професійного навчання є не конкурентним. Не створено дієвого механізму співпраці різних суб'єктів професійного навчання, що призводить до неефективного використання ресурсів на професійне навчання.

Сьогодні до пріоритетних завдань відносяться:

розроблення та впровадження галузевої рамки кваліфікацій з урахуванням

Національної рамки кваліфікацій;

розроблення на основі компетентістного підходу за участю зацікавлених сторін та затвердження професійних стандартів державної служби та служби в органах місцевого самоврядування;

забезпечення надійного зв'язку між змістом професійного навчання, рівнем задоволеності якістю професійного навчання та рівнем застосування;

здобутих знань, умінь та навичок у практичній (службовій) діяльності підвищення кваліфікації за спеціальними професійними програмами, які складені за напрямками діяльності повноважень окремого органу державної влади та органу місцевого самоврядування;

підвищення кваліфікації за спеціальними професійними програмами, які складені за напрямками діяльності повноважень окремого органу державної влади та органу місцевого самоврядування;

забезпечення реалізації права державних службовців на підвищення кваліфікації за різними формами навчання та у різних ліцензованих закладах

освіти.

Тільки за умови спеціалізації “Управління у сфері цивільного захисту” можливо здійснити якісну підготовку державних службовців і посадових осіб, зокрема керівників і працівників штатних підрозділів з питань ЦЗ центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування.

Спеціалізація – профільна спеціалізована підготовка державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування з метою набуття здатності виконувати окремі завдання та обов’язки, необхідні для професійної діяльності на державній службі та на службі в органах місцевого самоврядування.

Підготовку необхідно здійснювати відповідно до освітньо-професійної програми за спеціалізацією “Управління цивільним захистом” (галузь 28 “Публічне управління та адміністрування”, спеціальність 281 “Публічне управління та адміністрування”).

Основою таких програм є кваліфікаційні вимоги для конкретного фахівця, на базі яких складається освітня програма.

Що стосується кваліфікаційних вимог для керівників і працівників штатних підрозділів з питань ЦЗ центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, то основу їх викладено у [4]. По своїй суті це порядок реалізації керівниками та працівниками штатних підрозділів з питань ЦЗ центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування вимог ст.18, 19 Кодексу ЦЗ України від 2.10.2012 року № 5403-VI. Перелік їх наступний:

здійснення функцій постійно діючого органу управління ЦЗ;

забезпечення роботи комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій;

забезпечення готовності органів управління та сил ЦЗ до дій за призначенням;

розроблення та подання на затвердження планів у сфері ЦЗ, здійснення

контролю за їх виконанням;

розроблення проектів програм у сфері ЦЗ, порядку надання цих програм у встановленому порядку на затвердження, забезпечення моніторингу їх реалізації;

організація та проведення моніторингу надзвичайних ситуацій, здійснення прогнозування ймовірності їх виникнення та визначення показників ризику;

забезпечення створення і належного функціонування систем оповіщення ЦЗ;

підготовка пропозицій щодо утворення аварійно-рятувальних служб, здійснення контролю за їх готовністю до дій за призначенням;

здійснення методичного керівництва щодо утворення та функціонування спеціалізованих служб та формувань ЦЗ, здійснення контролю за їх готовністю до дій за призначенням;

надання методичної допомоги органам з питань евакуації щодо проведення евакуації та підготовки районів для розміщення евакуйованого населення і його життєзабезпечення, а також зберігання матеріальних і культурних цінностей;

організація навчання з питань ЦЗ, техногенної та пожежної безпеки посадових осіб центральних органів виконавчої влади, місцевих державних адміністрацій, суб'єктів господарювання;

організація підготовки органів управління та сил ЦЗ до дій за призначенням;

координація діяльності територіальних курсів, навчально-методичного центру ЦЗ та безпеки життєдіяльності, погодження робочих навчальних програм з функціонального навчання у сфері ЦЗ;

здійснення контролю за проведенням практичної підготовки на підприємствах, в установах та організаціях шляхом узагальнення звітів про проведення спеціальних об'єктових навчань (тренувань) з питань ЦЗ;

здійснення заходів радіаційного, хімічного, біологічного, медичного захисту населення та інженерного захисту територій від наслідків надзвичайних ситуацій;

підготовка пропозицій щодо віднесення міст до груп цивільного захисту для подання їх до Державної служби з надзвичайних ситуацій України (далі – ДСНС);

підготовка пропозицій щодо віднесення суб'єктів господарювання до категорії ЦЗ та надання їх переліку на затвердження у встановленому порядку;

визначення потреби та організація завчасного накопичення і підтримання у постійній готовності засобів індивідуального захисту для населення;

організація та здійснення заходів з питань створення, збереження і використання матеріальних резервів для запобігання і ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;

організація виконання вимог законодавства щодо створення, використання, утримання та реконструкції фонду захисних споруд ЦЗ;

організація проведення технічної інвентаризації захисних споруд ЦЗ, виключення їх, за погодженням із ДСНС, з фонду таких споруд;

надання на запити замовників вихідних даних та вимог до завдань на розробку розділу інженерно-технічних заходів ЦЗ у складі містобудівної документації та участь у підготовці вихідних даних для розробки розділу інженерно-технічних заходів ЦЗ у проектній документації;

підтримання у готовності пунктів управління місцевої державної адміністрації, забезпечення їх обладнання засобами управління, організація оперативно-чергової служби в цілодобовому режимі;

розроблення та вжиття заходів щодо забезпечення сталого функціонування суб'єктів господарювання, що продовжують свою діяльність в особливий період;

виконання, у межах визначених повноважень, функції з управління майном, що передано до сфери його управління;

виконання своїх функцій у режимах підвищеної готовності, надзвичайної ситуації та надзвичайного стану.

Підвищення кваліфікації державних службовців здійснюється відповідно до професійних програм підвищення кваліфікації, вимоги до яких викладені у [1], де чітко визначено зміст і структуру орієнтовного навчально-тематичного плану підвищення кваліфікації, зміст і обсяги навчальних модулів його нормативної частини на основі завдань і функцій державних службовців.

Як показує проведений аналіз змісту наявних професійних програм підвищення кваліфікації зазначеної категорії державних службовців у сфері ЦЗ, зміст та кількість навчальних годин ніяким чином не сприяє здобуттю слухачем додаткових знань та умінь для його успішної діяльності у сфері ЦЗ. Особливо не відповідає вимогам зміст та обсяг галузевої складової, яка містить тільки два навчальні модулі, а саме: “Природно-техногенна безпека та основні напрями підвищення її рівня” і “Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру” та складає тільки 17 % (!) від загального навчального часу всієї професійної програми (108 годин).

Але треба врахувати наступне: Розпорядженням [3] чітко зроблений акцент на те, що зміст навчальних професійних програм повинен мати надійний зв'язок між вивченням потреб у професійному навчанні, змістом професійного навчання, рівнем задоволеності якістю професійного навчання та рівнем застосування здобутих знань, умінь та навичок у практичній (службовій) діяльності.

З урахуванням обсягів завдань, які стоять перед ДСНС в умовах складної техногенної, цивільної безпеки та викликів часу, питання підготовки керівників та працівників штатних підрозділів з питань ЦЗ центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання необхідно вирішувати невідкладно.

Відповідно до [1]:

по-перше, практична спрямованість змісту професійної програми

забезпечується шляхом його орієнтації на сучасні освітні та управлінські технології, ефективні методики опанування слухачами знань щодо організації професійної діяльності, що надасть можливість державним службовцям, посадовим особам місцевого самоврядування та депутатам місцевих рад успішно виконувати посадові завдання і функції;

по-друге, забезпечувати практичну спрямованість змісту професійної програми необхідно з урахуванням аналізу положень про державні органи, органи місцевого самоврядування та їх структурні підрозділи, професійно-кваліфікаційних вимог до посад, посадових інструкцій державних службовців, повноважень посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад;

по-третє, зміст навчального матеріалу функціональної складової частини професійної програми має бути спрямований на здобуття додаткових знань, умінь і навичок згідно з професійно-кваліфікаційними вимогами до посад державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування і повинен забезпечувати здатність виконувати визначені посадовими інструкціями та повноваженнями, визначеними законодавством, завдання і функції;

по-четверте, зміст навчального матеріалу функціональної складової частини професійної програми для державних службовців спрямований на розвиток їх професійної компетентності; зміст функціональної складової частини професійної програми осіб, які обіймають керівні посади в державних органах влади, органах місцевого самоврядування формується з урахуванням їх функціональних обов'язків та повноважень.

Зміст галузевої складової частини професійної програми повинен забезпечувати здобуття слухачами додаткових знань у певній галузі державного управління чи сфері діяльності, умінь і навичок, необхідних для здійснення управлінської діяльності.

Зміст галузевої складової частини професійної програми передбачає вивчення специфіки, особливостей, технологій, шляхів реалізації державної

політики у відповідній сфері державного управління.

Галузева складова частина професійної програми розробляється навчальним закладом спільно з державними органами влади та органами місцевого самоврядування, замовниками якої є ДСНС та органи управління функціональної та територіальної підсистем ЄДСЦС.

Для вирішення питання підготовки та підвищення кваліфікації керівників та працівників штатних підрозділів з питань ЦЗ центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування пропонується галузевому навчальному закладу ДСНС – Інституту державного управління у сфері цивільного захисту наступне:

підготувати пакет документів для отримання Ліцензії на право здійснювати підготовку фахівців за рівнем освіти магістр за спеціалізацією “Управління у сфері ЦЗ”;

відповідно до вимог [1, 3, 6, 7] разом із замовником розробити проект професійної програми для категорії керівників та працівників штатних підрозділів з питань ЦЗ центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування;

узгодити розроблений проект з Національним агентством України з питань державної служби;

підготувати розпорядчі документи щодо залучення зазначеної категорії державних службовців до навчання за професійною програмою підвищення кваліфікації, яка повністю буде відповідати вимогам наведених нормативних документів.

Висновки.

Реалізація наведених пропозицій надасть змогу вирішити питання державної ваги – здійснити якісну підготовку фахівців з питань ЦЗ для ЄДСЦЗ та забезпечити підготовленими фахівцями у сфері ЦЗ штатні підрозділи з питань ЦЗ міністерств, інших центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, які будуть виконувати свої посадові обов’язки на

високому професійному рівні у галузі “Цивільна безпека”.

Список використаних джерел

1. Вимоги до структури і змісту професійних програм підвищення кваліфікації державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад: Наказ Національного агентства України з питань державної служби від 30.03.2015 № 65. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 16.04.2015 за №422/26867. – Київ, 2015. – 9 с.

2. Дослідження організації підготовки та підвищення кваліфікації фахівців з питань цивільного захисту: звіт про НДР (кінцевий) ІДУЦЗ; кер. В.О. Юрченко. Київ, 2017. 259 с. № ДР 0116U003781.

3. Концепція реформування системи професійного навчання державних службовців, голів місцевих держадміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.12.2017 № 974-р. – Київ, 2017. – 13 с.

4. Методичні рекомендації з розроблення положень про структурні підрозділи з питань цивільного захисту місцевих державних адміністрацій: Наказ ДСНС від 15.07.2016 № 340. – Київ, 2016. – 6 с.

5. Про підготовку фахівців з питань цивільного захисту для центральних та місцевих органів виконавчої влади. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (24.11.2016, м. Харків). – м. Харків, 2016. – 116 с.

6. Про затвердження Положення про систему підготовки, спеціалізації та підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування: Постанова Кабінету Міністрів України від 07.07.2010 № 564. – Київ, 2010. – 9 с.

7. Про затвердження Порядку організації підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування у навчальних закладах за державним замовленням Національного агентства

України з питань державної служби: Наказ Національного агентства України з питань державної служби 19.04.2017 № 86. – Київ, 2010. – 10 с.

8. Юрченко В.О. Проблеми та перспективи підготовки фахівців з питань цивільного захисту. Збірник наукових праць КЛА НАУ. Кропивницький, 2017. – № 1. – С. 396-401.

9. Юрченко В.О., Соколовський І.П. Сучасні підходи до підвищення кваліфікації працівників штатних підрозділів (посадових осіб) з питань цивільного захисту суб'єктів господарювання. Збірник наукових праць ІДУЦЗ. – Київ, 2015. – №3. – С. 138-141.

10. Юрченко В.О., Пруський А.В., Соколовський І.П. Актуальність проблеми підготовки та підвищення кваліфікації фахівців з питань цивільного захисту. Збірник наукових праць ІДУЦЗ. – Київ, 2016. – №4. – С. 115-120.

11. Юрченко В.О., Пруський А.В. Деякі аспекти організації підвищення кваліфікації посадових осіб з питань цивільного захисту. Збірник наукових праць ІДУЦЗ. – Київ, 2017. – №5. – С. 111-114.

ABSTRACTS

Volyansky P., Doctor of Public Administration, Full Professor,
Evsyukov O., Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor,
Terentieva A., Doctor of Public Administration, Full Professor,
Senior Research Fellow

MANAGEMENT OF RISKS OF LIFE SAFETY IN MODERN CONDITIONS

Due to the intensive social development of mankind, accompanied by the introduction of new technologies of production, exploitation of natural resources, the growth of information flows and rates of life, new threats to the population arising from natural, man-made and social factors arise and actualize. The overcoming of these threats is a matter of life safety experts.

Organization of life support of the population in emergency situations in accordance with the Code of Civil Protection of Ukraine "citizens of Ukraine have the right to protect their lives and health from the consequences of accidents, catastrophes, major fires, natural disasters and demand from the Government of Ukraine, other bodies of state executive power, administrations of enterprises, institutions and organizations irrespective of the forms of ownership and management of guarantees regarding its implementation. The state as a guarantor of this right creates a system of civil protection, aims to protect the population from the dangerous consequences of accidents and catastrophes of technological, environmental, natural and military character. "The main function of the bodies of state executive power, administrations of enterprises, institutions and organizations, regardless of the forms of ownership and management, in the event of the emergency, is the protection of the population and the organization of its life support.

The right to safe livelihoods in Ukraine, in addition to the Constitution of Ukraine, is guaranteed by a system of nationwide organizational engineering, sanitary and hygienic, anti-epidemic and other measures aimed at preventing emergencies. At the same time, for the territory of the countries of the former USSR, the risk (death from unnatural causes) is close to $10 * 2 *$ per year, which is 3-5 orders of magnitude higher than the normative level established in the EU. Significant increase in the number and magnitude of natural disasters and man-made disasters in recent decades is connected both with the growth of the population and the development of an increasingly large territory of the planet, and with the unceasing use of ever more powerful (and not always properly controlled) technologies of adapting the world to ever-growing human needs, has led to a significant increase in the attention of governments of national states and international institutions to the problem of reducing the natural and man-made risk.

In order to ensure sustainable development of the society, the system of education in civil security should cover not only the training of highly specialized specialists in fire safety, civil protection, law enforcement, but also all sectors of the population. The mission of education in civil security should be the formation of a person's social responsibility for the viability of himself and his colleagues on the

basis of the formed security thinking.

Key words: management, emergency, civil , safety, risk.

Yelisieiev V., Candidate of Technical Sciences (PhD), Associate Professor,
Bondarenko O., Candidate of Military Sciences (PhD), Associate Professor

WAYS OF PERFECTION FUNCTIONING FORCES CIVIL DEFENCE: MANAGEMENT OF MATERIALS BY BACKLOGS

An important element of managerial activity is the preparation and adoption of sound management decisions. In the scientific article, based on the analysis of the tasks defined in the Code of Civil Protection, as well as the actions of the authorities and civil defense forces in emergency situations, a mathematical apparatus is proposed for determining the necessary (sufficient) material reserves to increase the effectiveness of the actions of civil defense forces units in the emergency response.

In the article a mathematical device for calculating material reserves (MR) is required to ensure the operation of equipment and weapons in the performance of emergency rescue and other types of work.

Some indicators of the reliability of weapons are used to assess the impact of material reserves on the effectiveness of the operation of the Civil Defense Force units during the liquidation of the National Assembly and its consequences.

Key words: civil defense forces, material reserves, indicators of readiness, weapons objects, probability.

Lebiedieva N.

SOME DIRECTIONS OF THE STATE POLICY REALIZATION IN PROFESSIONAL AND AMATOR ARTS

In the difficult socio-economic and political development situation, that our country is during last years, art is paid less attention in the context of public administration. Consequently, the urgency of the problem of implementing state policy in this field does not lose its weight. The main aim of the article is to describe the implementation of state management to professional and amateur art on the basis of modern Ukrainian scientific sources and legislation. Having studied the main laws of state policy regulation, which are set out on official law-making sites, it has been concluded that the implementation of the state policy of professional and amateur arts is carried out by the Constitution of Ukraine, the Law of Ukraine on Culture, which regulates activity in the artistic sphere. State promotes the establishment of humanistic ideas, high moral principles in public life and provides freedom of creativity, protection of copyright and intellectual property rights guarantees citizens' rights in the field of culture.

Key words: professional and amateur art, mechanisms, state administration, realization.

Mikhailov V., Candidate of Science in Public Administration (PhD),
Vinogradchiy V., Doctor of Economics, Associate Professor,
Prussky A., Candidate of Technical Sciences (PhD), Associate Professor,
Mirko N., Candidate of Science in Public Administration (PhD), *Romanyuk N.*

EXPERIENCE OF DECENTRALIZATION AND DEVELOPMENT OF LOCAL GOVERNANCE IN THE EU COUNTRIES

The article reveals the peculiarities of the processes of forming the basic units of the administrative-territorial system in the EU member states: Italy, France, and Slovakia. The processes of finding the optimal form of provision of functions of local self-government are investigated. The regularities of strengthening of subnational levels of management according to different schemes are determined. The key aspects of the practical experience of unifying and strengthening the local level of governance in Central European countries and separately in the post-socialist countries are revealed. The prospects of realization of a wide range of powers by local self-government bodies through mechanisms of intermunicipal cooperation are determined. The peculiarities of administrative-territorial transformations in the EU member states: Italy, France, and Slovakia have been investigated, which have led to strengthening of various subnational levels - local and regional. Regional development is considered as an object of regional, national and supranational governance.

Key words: decentralization, local governments of EU member states, local self-government, consolidation of administrative-territorial units, inter-municipal cooperation.

Poteryayko S., Candidate of Military Sciences (PhD), Associate Professor,
Barylo O., Candidate of Technical Sciences (PhD), Senior Research Fellow

DIRECTIONS FOR IMPROVEMENT OF THE INFORMATIONAL AND ANALYTICAL MECHANISM OF STATE ADMINISTRATION IN EMERGENCY SITUATIONS

The directions of improvement of the information-analytical mechanism of public administration in emergency situations are substantiated.

It has been determined that in order to increase the capacity of a single state civil defense system to counter threats to national security in the field of civil defense, emergency response tasks should be carried out in conjunction with other components of the security and defense sector.

Measures aimed at improving the information and analytical mechanism of state administration in emergency situations are proposed: to conduct joint inter-departmental trainings with the involvement of diverse ministries of government, which are tasked with preventing and eliminating the consequences of emergencies,

using simulation systems to prepare management bodies for action under difficult conditions. emergency situations, to introduce into the management system of the latest information technologies, to develop the specialist This is a mathematical software for solving informational and settlement problems.

Key words: mechanisms of state administration, administrative bodies, emergency situation, information provision, special mathematical and software, informational and settlement tasks, simulation modeling.

Romanenko Y., Doctor of Public Administration, Full Professor

IMPLEMENTATION OF THE STRATEGY FOR REFORMING THE STATE MANAGEMENT FOR 2016-2020

2017 was the second year of the implementation of the integrated medium-term Strategy for Reforming the Public Administration of Ukraine for 2016-2020, developed in accordance with the common European principles and criteria for good governance. Reform of public administration is a priority for the government, because the quality of state institutions affects the economic growth and living standards of the population. The paper analyzes the report of the Cabinet of Ministers on the state of implementation of the Strategy for Reforming the Public Administration of Ukraine for 2016-2020 and analyzes the implementation of the Strategy by sections as of March 31, 2018 prepared by the RPA group experts "Public Administration Reform".

Key words: public administration, reform strategy, European standards of good administration, implementation of the Strategy by sections.

Tyshchenko V., Candidate of Science in Public Administration (PhD),
Associate Professor,

Biloshytskyi M., Candidate of Chemical Sciences (PhD), Associate Professor,
Senior Research Fellow,

Sydorenko V., Candidate of Technical Sciences (PhD), Associate Professor,
Vlasenko Y.

REGARDING IMPROVEMENTS TO THE SYSTEM OF TRAINING FOR THE SENIOR STAFF OF THE CIVIL PROTECTION SERVICE AND THE POPULATION IN EMERGENCY SITUATION

The problems concerning the state of training for the senior staff of the Civil Protection Service and the population in technogenic and natural emergency situations are highlighted. The brief information on implementation of the inter-branch component of the training system and target destination in the civil protection sphere is given.

Key words: senior staff, civil protection, emergency situation, training for the population, further training.

Yurchenko V., Candidate of Technical Sciences (PhD), Associate Professor

TRAINING OF PUBLIC OFFICIALS – TO THE REQUIREMENT OF THE PRESENTATION

In the scientific article the problems of organization of training and advanced training of civil servants in the field of civil protection are researched. On the basis of the analysis of existing professional programs, it has been established that the content of the component programs does not fully meet the requirements of the normative documents on the training of civil servants in the field of civil protection.

The insufficient content of the training modules of the functional and branch components of the professional qualification program for the category under consideration is found to be insufficient.

The content of the qualification requirements for managers and employees of civil service departments of central, local executive authorities, local governments, on the basis of which the content of the main training modules for the professional qualification program of the aforementioned category of students is developed.

The content of the main training modules for the professional development program of the above-mentioned category of students is developed.

The proposed procedure for the implementation of the proposals on the content of training of managers and staff of the civil service departments of central, local government and local self-government bodies is proposed.

Key words: training, qualification improvement, specialist, civil defense, civil servant, professional program.

Наукове видання

**НАУКОВИЙ ЗБІРНИК
ІНСТИТУТУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ**

Підписано до друку 20.12.2017 р. Формат 60×84^{1/8}.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Цифровий друк.
Ум.-друк. арк. 1,16. Тираж 150. Замовлення № 1218/189.
Віддруковано з готового оригінал-макета.

Видавництво і друкарня – Видавничий дім «Гельветика»
73034, м. Херсон, вул. Паровозна, 46-а, офіс 105
Телефон +38 (0552) 39 95 80
E-mail: mailbox@helvetica.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 4392 від 20.08.2012 р.